

Ўқиш-изланишга, илм-фанга иштиёқимиз кам

“Мусулмон киши Ислом учун қайғурмасдан, илмий, иқтисодий жиҳатдан ғофил бўлиб, умрини Каъба атрофида ибодат билан ўтказса ҳам, Аллоҳ наздида унинг учун ҳеч қандай фойда бўлмайди. Зеро, фабрика қуришнинг савоби масжид қуришниқига тенгдир. Энг яхши мусулмон дунёсини деб охиратини, охиратини деб дунёсини тарк этмаган кишидир”.

Шайх Муҳаммад Ғаззолийнинг бу сўзлари бугунги кунимиз учун ҳам ниҳоятда муҳимдир. Чунки бозору дўконлардаги маҳсулотларга назар солсак, аксарияти хорижники. Кийим-кечагу эҳтиёжимиз учун зарур бўлган маҳсулот ишлаб чиқарадиган йирик фабрика-корхоналаримиз кам. Бори ҳам аҳоли эҳтиёжларини тўлиқ қоплай олмайди. Шу боисдан еганимиз ҳам, кийганимиз ҳам, техникалардан тортиб сериалу киноларгача чет элники. Буларнинг оқибатлари ҳақида тўхталмоқчи эмасмиз.

Агар бир маҳаллада йирик фабрика ёки бирор ишлаб чиқариш корхонаси бўлса, қанчалаб одамларнинг қора қозони қайнайди, рўзгорига барака киради. Фабрика қуришнинг савоби масжид барпо этишга тенглиги ҳам шундан. Бу ишнинг моҳияти Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг

“Қўлинг ишда, қалбинг Аллоҳда бўлсин” деган ҳикматига мос келади.

Бугун энг сифатли маҳсулот, албатта, Ғарб мамлакатларига тегишли. Энг машҳур ва сердаромад “Apple”, “Google”, “Amazon”, “Microsoft”, “SpaceX”, “Tesla” компаниялари ҳам Ғарбда фаолият юритади. Бу компанияларнинг даромадлари кўпгина давлатларникидан анча баланд. Улар илмда ўзиб кетди.

Сўнгги йилларда Хитой, Ҳиндистон ва Сингапур ривожланган мамлакатлар билан ҳар томонлама рақобатлаша бошлади. Нега биз орқада қоляпмиз? Чунки биз улар каби кўп китоб ўқимаймиз, изланмаймиз. Илм-фанга иштиёқимиз кам. Китоб ўқиш рейтингда хитойликлар ва ҳиндлар энг илғорлар сафидан жой олган.

Яқинда бир қўшнимга “Ҳидоят” ва “Мўминалар” журналларини бердим. У билан ҳар кўришганда журналларда чоп этилган мақолалар ҳақида гап очдим. Аммо у ломим демади. Демак, нашрларни очиб ҳам қарамаган. Унинг уйида китоб жавонига ҳам кўзим тушган. Агар қўшним китобларни ўқиганда эди, оилавий муаммоларини, болаларининг юриш-туришини тўғрилаган, китоб – бу ҳаёт, тараққиёт эканини англаб етган бўларди. Афсуски, бундай инсонлар орамызда кўп.

Жамиятда бирор соҳанинг мутахассиси ёки олимлари етишмаса, унга ҳаракат қилинмаса, барча бирдек гуноҳкор бўлади. Демак, ишлаб чиқариш ва саноатга доир илмлар ҳам фарзи кифоядир. Мусулмонлар фан-техника соҳасида ҳам зарур илмларни билишлари шарт. Чунки давлатнинг куч-қудрати илм-фан ривожига ва тараққиётга боғлиқ.

Бугун дунёда илм-фан шиддат билан ривожланмоқда, ҳар куни кашфиётлар қилинмоқда. Лекин буларнинг қанча қисми мусулмонлар ҳиссасига тўғри келади? Афсуски, жуда ҳам оз. Ваҳоланки, тарихда мусулмон олимлари дунё халқларига кўплаб улкан кашфиётларни армуғон этган.

Ҳодисалар замиридаги ҳақиқат...

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилган:

وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ
وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Шоядки, ёқтирмаган нарсангиз сиз учун яхши бўлса. Ва шоядки, ёқтирган нарсангиз сиз учун ёмон бўлса. Аллоҳ билади, сиз билмайсиз” (Бақара сураси, 216-оят).

Ушбу илоҳий таълимот унинг мазмунини теран англаб етган ва ҳаётига татбиқ этган инсон учун улкан ютуқ ҳамда қалб хотиржамлиги калитидир.

Тақдир битигига кўра банданинг бошига кўп синовлар тушиши мумкин. Шу боис инсон ғамга ботади, уни улкан зарба сифатида қабул қилади. Лекин вақт ўтиб, бу иш унинг учун хайрли бўлгани англашилади.

Масалан, сафарга отланган киши самолётга улгура олмади ва бундан қаттиқ хафа бўлди. Ғамга ботиб турганида ҳалигина учиб кетган самолётнинг фалокатга учрагани ҳақида хабар тарқалди... Демак, мусулмон киши ҳар бир ишида аввал зарурий чораларини ва сабабларини амалга оширади, сўнгра Аллоҳ таолога таваккул қилади. Агар ишининг натижаси ўзи хоҳлаганидек бўлмаса, мазкур оятни эслаб, хотиржам бўлади.

Айни мазмундаги яна бир оят оилавий муносабатлар ҳақида нозил бўлган:

فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا
وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

“Агар уларни (аёлларингизни) ёқтирмасангизлар ҳам (сабр қилиб иноқ ҳолда яшайверинглар). Зеро, сизлар ёмон кўрган нарсада Аллоҳ кўп яхшиликларни қилиб қўйган бўлиши мумкин” (Нисо сураси, 19-оят).

Ушбу қуръоний ҳақиқатни кўплаб оилаларнинг ҳаётий тажрибасида кўриш мумкин. Ёшликларида турмушнинг аччиқ-чучугига сабр қилган, жуфтнинг камчиликларида кўз юмган

эру хотинлар кексайганларида роҳат-фароғатга, фарзанду набираларнинг ардоғига эришганларига ҳаётий мисоллар жуда кўп.

Бугунги кунда ушбу оят кўрсатмасига риоя қилмаслик жуда кўп нохушликларга сабаб бўлаётир. Енгил-елпи қарашлар, арзимаган сабабларни баҳона қилиб Аллоҳнинг Аршини ларзага келтирадиган талоқ қўйишлар оғир мусибат аслида. Аллоҳнинг номи билан барпо бўлган муқаддас ришта – никоҳ Аллоҳни унутиш, шайтоннинг васвасаси ва нафсининг алдамчи хоҳишларига берилиш оқибатида барбод бўлади.

Мусулмон киши, айниқса, оилавий масалаларда юзага келган ҳар қандай қарорни диёнат тарозисига қўйиб, Аллоҳ таолога манзур бўлиш-бўлмаслигини чуқур мулоҳаза қилиши, сўнгра қабул этиши лозим.

Шу ўринда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳар бир ишда ўргатганлари, тавсия қилганлари – истихора намози қанчалик аҳамиятли эканини англаб етамиз.

Дарҳақиқат, ишини Аллоҳга топшириб, хайрлисини сўраганлар асло ноумид бўлмаганлар, надоматда қолмаганлар. Шунинг учун ҳар бир ишнинг охири хайрли бўлишини сўраб Аллоҳга дуо қилиш лозим.

**Муҳаммадюсуф
ХУШВАҚТОВ,**

Яшнобод тумани

“Абдурахмон ибн Авф” масжиди
имом-хатиби

“Хонангизнинг бир бурчагида тун зулматида адо этаётган намозингизни фаришталар худди осмондаги юлдузни кўргани каби кўрадилар...”

Шунинг учун ҳам (таҳажжуд ўқиётганингизда) сизни раҳмат чулғаб олади ва сакинати ҳис этасиз...”

Долзарб мавзу	
Ўқиш-изланишга, илм-фанга иштиёқимиз кам	1
Таянч нуқта	
Ҳодисалар замиридаги ҳақиқат... ..	2
Тафсир	
Эсланган эслар Аллоҳ	4
Улуғлар ўғити	
Зиён кўрувчилардан бўлиб қолмайлик	5
Ижобатли дуолар	
Фарзанд сўраш учун	6
Муносабат	
Дўстлик кўприги	7
Ҳадис шарҳи	
Зоҳидлик яхши, бироқ... ..	8
Аслида қанақа?	
Инглиз тилидаги арабча сўзлар	9
Огоҳлик – давр талаби	
Фитна – кўз илғамас хатар	10
Саҳобалар ҳаёти	
Унга улуғ фатҳлар кўрсатилган эди... ..	12
Бугуннинг гапи	
Видеоўйинлар фойдалими?	14
Яхшилар ёди	
Айтганларига амал қилган олим	15
Масала	
Сўраган эдингиз... ..	16

Мусулмон одоби	
Она дуоси	18
Қуръонни ўрганамиз	
Фотиҳа сурасининг сифатлари	19
Болалар саҳифаси	
Қайтим	20
Мутолаа	
Ақли калталиқнинг белгиси	21
Убудият	
Қалбда тақво бўлса... ..	22
Ибратли ҳикоя	
Зулм “қўли”	23
Ихлос	
Ибодатнинг илиги	24
Саломатлик	
Зайтун	25
Шеърят	
Қудратномаи Султонул Орифин	26
Ёшлар тарбияси	
Ҳаёт-мамот масаласи	28
Янги масжид	
Тасмачиликларга тухфа	29
Саодат асрига саёҳат	
Уҳуд ғазоти	30
Олисларга саёҳат	
Бепоен чўллар, кенг яйловлар ўлкаси	32

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ.
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ.

Эслаганни эслар Аллоҳ

“Бас, Мени ёд этингиз, (Мен ҳам) сизларни ёд этурман. Менга шукр қилингиз, ношукрчилик қилмангиз! Эй иймон келтирганлар! Сабр ва намоз билан (Мендан) ёрдам сўрангиз! Албатта, Аллоҳ сабр қилувчилар билан биргадир” (Бақара сураси, 152–153-оятлар).

Бир неча ояти карималарда зикрга тарғиб этилган бўлиб, кўп зикр қилувчиларга мағфират ва улуғ ажрлар борлиги баён қилинган. Дарҳақиқат, Аллоҳни зикр қилиш энг улуғ неъмат ва хайрли амаллардан саналади.

Абу Дардо розияллоху анхундан ривоят қилинади: «Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам саҳобаларга: **“Сизларга амалларингиз ичида энг яхшиси, Подшоҳингиз (Раббингиз) ҳузурида энг мақтовлиси, даражаларингизни энг юқорига кўтарувчи, тилла ва қумушни инфоқ қилишдан ҳам яхшироқ бўлган амалнинг хабарини берайинми?”** дедилар. Саҳобалар: “Ҳа”, дейишди. Шунда Набий алайҳиссалом: **“Аллоҳ таолонинг зикридир”**, деб жавоб бердилар» (Имом Термизий ривояти).

Банда қачон Аллоҳ таолони эсласа, ўша заҳоти Аллоҳ таоло ҳам уни эслайди. Парвардигорни фақат бошга мусибат тушганда эмас, балки тинч ва фаровон кунларда ҳам эслаш керак. Демак, Парвардигорнинг назарига тушишни истаган банда доимо Уни ёдида тутмоғи лозим.

“Бас, Мени ёд этингиз, (Мен ҳам) сизларни ёд этурман...” Ушбу ояти каримани шарҳлаб Абдуллоҳ ибн Амр ибн Ос розияллоху анху бундай дейди: “Агар бирор қавм Аллоҳ таолони зикр этиш учун йиғилса, зикр ва тасбеҳлар айтса,

Аллоҳ таоло уларникидан ҳам азиз ва улуғ жойда, яъни фаришталар даврасида уларни эслайди. Агар бирор қавм йиғилиб, у ерда Аллоҳ зикр қилинмаса, бу улар учун қиёматда ҳасрат бўлади” (Абу Лайс Самарқандий, “Баҳрул улум”).

Аллоҳ таоло ҳадиси қудсийда: **“Бандам Мени хослаб эсласа, Мен ҳам уни эслайман. Агар жамоат ўртасида эсласа, Мен уни улардан кўра яхшироқ бўлган жамоат орасида** (яъни, фаришталар орасида) **эслайман”**, деган (Муттафақун алайҳ).

Аллоҳни эслаш фақат тилда зикр қилиш билан чекланмайди. Балки Унинг буйруқларига амал қилиш, тоат-ибодатларда бардавом бўлиш ҳам У Зотни эслаш ҳисобланади.

Аллоҳ таоло Қуръони каримда Мусо алайҳиссаломга: **“Мени эслашинг учун намозни тўқис адо қил!”** деб буюрган (Тоҳо сураси, 14-оят). Зеро, банда тоат-ибодат ва турли солиҳ амалларни адо этаётганда Аллоҳ таолонинг ризолигини исташи, ундан савоб умид қилиши билан Аллоҳни зикр қилган бўлади.

Ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилинишича, Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам **«“Мени ёд этингиз, (Мен ҳам) сизларни ёд этурман”** оятини: **“Эй бандаларим. Мени таот-ибодат билан эсланглар, Мен ҳам сизларни**

мағфиратим билан эслайман”, деб тафсир қилганлар» (Имом Дайлабий ривояти).

Аллоҳ таолони У Зотнинг неъматларини эътироф этиш билан ҳам эсланади. Банда ўзи баҳраманд бўлиб турган неъматларни кўриб фикр ва мулоҳаза юритса, уларнинг барчасини Аллоҳ таоло бераётганини тан олса, албатта, унга шукр қилади ва беихтиёр “Алҳамдулиллаҳ”, “Аллоҳга шукр” деган зикрлар тилига келади.

Шунинг учун ҳам Аллоҳ таоло оятда бандаларини зикрга буюриш билан бир қаторда **“Менга шукр қилинглр, ношукрлик қилманглр”**, деб шукрга буюрмоқда. Шукр одатда бирор инъом эвазига бўлади. Банда Аллоҳнинг беҳисоб неъматларидан баҳраманд экан, албатта, уларнинг шукрини ҳар қанча адо этса ҳам, озлик қилади. Ношукрлик, ҳаётдан нолиш иймони суст кимсага хосдир.

Ушбу оятда Аллоҳ таоло бандаларнинг икки дунёси ободлигига сабаб бўладиган икки муҳим нарсага чақирган. Биринчиси, Аллоҳнинг зикри билан машғул бўлиб, тоат-ибодатда бардавом бўлиш охират ободлиги учун сабаб бўлса, иккинчиси, неъматларнинг шукрини адо этиб, нон-кўрликдан сақланиш бу дунёнинг ободлигига сабабдир. Зеро, Аллоҳ таоло Қуръони каримда: **“...Қасамки, агар (берган неъматларимга) шукр қилсангиз, албатта, (уларни янада) зиёда қилурман...”** деб ваъда берган (Иброҳим сураси, 7-оят).

Инсон умри давомида бошидан ҳар хил синовли кунларни ўтказади. Ана шундай оғир вақтларда мўмин банда учун мусибатларни енгиб ўтишга энг яхши ёрдамчи, бу – намоз ҳамда сабрдир. Дарҳақиқат, сабр туфайли банда Аллоҳнинг назарига тушади, Унинг ҳимояси ҳамда кўмагига ноил бўлади. Зеро, **“Албатта, Аллоҳ сабр қилувчилар билан биргадир”**.

*“Баҳрул улум” тафсири асосида
Фарғона шаҳар “Нур” жоме
масжиди имом-хатиби
Жаҳонгир ТОШТЕМИРОВ
тайёрлади.*

Зиён кўрувчилардан бўлиб қолмайлик

Ҳазрат Ашраф Али Таҳонавий айтадилар: «Бир амалда (риё ёки шунга ўхшаш) камчиликлар бўлиш эҳтимоли бўлса, “Қаерда нуқсонга йўл қўйдим экан”, деб ортиқча тадқиқ қилишга овора бўлиб ўтирманг, балки “Ҳақиқатан, камчиликдан холи эмасман”, деб истиффор айтиб қўя қолинг. Мисол учун, йўл лой бўлса, ундан юриб ўтган киши “Оёғим ифлос бўлмадимикин, қаерига лой тегди экан?..” деб қараб ўтирмаслиги, балки, “Йўлда сув учраса, ювиб оламан”, деб кетавериши керак».

“Мажолиси ҳакимул умма”
китобидан

* * *

Ҳеч бир нарса илмига амал қилувчи уламолар билан ҳамсухбат бўлишнинг ўрнини босолмайди, чунки улар жонли китоблардир.

Аллома Муҳаммад АВВОМА
ҳафизаҳуллоҳ

* * *

Агар масжидга боришни тарк этсангиз, сиздан бошқа одам боради.

Агар Қуръонни эсдан чиқарсангиз, уни бошқа биров ёдлайди.

Агар Раббингиздан узоқлашсангиз, бошқалар У Зотга яқин бўлаверади.

Охир-оқибат зиён кўргувчи фақат ўзингиз бўлиб қоласиз.

“Аллоҳ беҳожат Зот, сизлар Унга муҳтождирсиз. Агар сизлар Аллоҳга итоат этишдан бош тортсангиз, У ўрнингизга сизлардан бошқа бир қавмни алмаштириб қўяр, сўнгра улар сизларга ўхшаган бўлмаслар (балки Аллоҳга итоат қилурлар)” (Муҳаммад сураси, 38-оят).

Доктор Мустафо МАҲМУД

1

Исломда илм диний ва дунёвийга ажратилмайди. Ота-боболаримиз бу қоидага амал қилганлари боис кўплаб қомусий олимлар, мутафаккирлар етишиб чиққан. Улар ҳам диний, ҳам дунёвий илмларда пешқадам бўлишган. Бутун дунёда пешқадам бўлишимиз учун ўзимиз ҳам, фарзандларимиз ҳам илм олиши ҳам фарз, ҳам қарздир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Кучли мўмин Аллоҳ ҳузурида кучсиз мўминдан яхшироқ ва маҳбуброқдир”** (Имом Бухорий ривояти), деганлар. Яна бир ҳадисда: **“Аллоҳ таолога инсонларнинг энг суюклиси одамларга энг кўп манфаат келтирувчиси”**, дейилган (Имом Табароний ривояти).

Ушбу ҳадисда дангаса, ғайратсиз, заиф мўминдан кўра, бақувват, ҳаракатчан, ибодатда ғайратли мўмин Аллоҳ таолога сеvimли экани маълум бўлади.

Уламолар ушбу ҳадисдаги “кучли мўмин” иборасини дин ва дунё ишларида пешқадам киши деб шарҳлашган. Кучли мўмин деганда куч-қувватини на ўзига, на динига фойда бермайдган ишларга сарфламасдан, балки ўзига ва ўзгаларга манфаат берувчи ишларда ғайратли бўлиш ҳам тушунилади.

Хулоса шуки, Аллоҳга суюкли бўлиш учун фақат ибодатни эмас, дунё ишларида ҳам одамларга кўпроқ манфаат беришимиз лозим. Бунинг энг мақбул йўли тадбиркорлик, касб-ҳунар, тижорат, бугунги замонавий соҳалар билан шуғулланиб, одамларни иш билан таъминлаш, бозору дўконларимизни ўз маҳсулотларимиз билан тўлдириб, хориж билан рақобатлаша оладиган даражага етишдир. Шундагина динимиз ҳам, юртимиз ҳам раvнақ топади, иншоаллоҳ.

Бобур МУҲАММАД

Фарзанд сўраш учун

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

Ўқилиши: “Робби, ла тазарни фардав ва Анта хойрул варисийн”.

Маъноси: “Парвардигорим! Мени (вориссиз) ёлғиз қолдирма. (Агар ворис бермасанг ҳам) Сенинг Ўзинг ворисларнинг энг яхшисисан” (Анбиё сураси, 89-оят).

Болаларга паноҳ тилаш учун

Ибн Аббос розияллоҳу анхудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳасан ва Ҳусайнларга:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَعِيذُكُمْ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَةٍ
وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ

Ўқилиши: “Уъййзукума бикалиматиллаҳит таммати мин кулли шайтонин ва ҳаммах ва мин кулли ʼайнин ламмах”, дуосини ўқиб паноҳ тилар ва: **“Бу дуо отангиз Исмоил ва Исҳоқ алайҳимуссаломнинг паноҳ тилайдиган дуолари эди”**, деб айтар эдилар.

Маъноси: “Аллоҳнинг мукаммал калималари билан ҳар бир шайтондан, зарарли ҳашаротлардан ва ёмон кўздан сизларга паноҳ тилайман” (Имом Бухорий ривояти).

Ғазабни қайтариш учун

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَأَذْهَبْ غَيْظَ قَلْبِي وَأَجِرْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ

Ўқилиши: “Аллоҳумма иғфирлий занбий ва азхиб ғойза қалбий ва ажирний минаш шайтони”.

Маъноси: “Аллоҳим, гуноҳларимни кечириб, қалбим ғазабини кетказ ва шайтондан сақлагин” (Имом Ибн Сунний ривояти).

Яқинда Давлатимиз раҳбари Хоразм вилоятига ташрифи асносида Қорақалпоғистон Республикаси ҳамда Хоразм вилоятини бир-бирига боғловчи замонавий ва муҳташам кўприкнинг очилиш маросимида иштирок этди.

Президентимиз бу улкан иншоотни барпо этиш ташаббусини 2020 йил 13 декабрь куни Хоразм вилояти фаоллари билан учрашувда илгари сурган эди. Ўтган вақт мобайнида пухта лойиҳа ишлаб чиқилиб, улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилди.

“Бу кўприк аввало ўзбек ва қорақалпоқ халқлари ўртасидаги мустақам ишонч ва дўстлик, оғзибирлик ва ҳамкорлик кўпригидир. Бу йўл жаҳонга очилаётган Янги Ўзбекистон, Янги Қорақалпоғистоннинг тараққиёт ва фаровонлик йўлидир. Мана шу азим дарёнинг икки соҳилида, шундай ёруғ кунларни орзу қилиб яшаб келаётган минг-минглаб юртошларимизнинг умидлари рўёбга чиққан тарихий кун барчамизга муборак бўлсин!” – дея таъкидлади Президент Шавкат Мирзиёев.

Одамлар шу вақтгача эски понтон кўприкдан фойдаланиб келар эди. Кўкламда музлар эригач, дарё суви тошар ва бундан кўприкка зарар етарди. Хуллас, йўловчи жонини ҳовучлаб, минг бир хавотир ва қўрқув билан ўтарди.

Қолаверса, Амударё тумани аҳолиси автомобилда Нукусга бориш учун Урганч ва Беруний орқали қўшимча 180 километр йўл юришга мажбур эди. Поездда эса, Хоразмнинг шарқ томонидаги Ҳазорасп

Дўстлик кўприги

кўпригидан ўтиб келинарди. Бир сўз билан айтганда, одамлар ўзаро борди-келди қилиш учун машаққат чекарди, ортиқча йўл босиб сарсон бўларди. Шунинг учун ҳам Хоразм ва Қорақалпоқ эли бу иншоот қурилишини интиқлик билан кутди. Энди уларнинг узоғи яқин, мушқули осон бўлди.

Кўприк узунлиги 423 метр бўлиб, у билан бирга Шовот–Қораўзак бекатларини боғлайдиган 85 километрлик темир йўл ҳамда 3 та вокзал ҳам барпо этилди. Натижада йўлнинг ўтказиш қобилияти 4 баробарга ошиб, кунига 12 минг автомобиль ўтиб-қайтишига шароит яратилди.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадиси шарифда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай марҳамат қилганлар: **“Ким бир мусулмондан машаққатни кетказса, Аллоҳ унга бутун оламни мунаввар қиладиган икки нур беради. Унинг қандайлигини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмайди”** (Имом Табароний ривояти).

Муборак динимизда йўл қуриш, кўприк тузатиш савоби улкан амал саналади. Шу маънода, Давлатимиз раҳбари томонидан олиб борилаётган бу каби ислохотларни яқиндан қўллаб-қувватлашимиз, кези келганда камарбаста бўлишимиз лозим.

Алҳамдулиллаҳ, юртимиз кундан-кун обод бўлиб борапти. Зеро, кўркем манзиллардагина қут-барака, унум зиёда, эртанги кунга ишонч мустақам бўлади.

Зайниддин ЭШОНҚУЛОВ,
Самарқанд вилояти бош имом-хатиби

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن أبي العباس سهل بن سعد الساعدي رضي الله عنه قال: جاء رجلٌ إلى النبي صلى الله عليه وسلم فقال: يا رسول الله، دلي على عملٍ إذا عملته أحبني الله وأحبني الناس، فقال: «ازهد في الدنيا يحبك الله، وازهد فيما عند الناس يحبك الناس».

Зоҳидлик яхши, бироқ...

Абул Аббос Саҳл ибн Саъд Соидий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига келиб: “Ё Расулуллоҳ! Менга шундай бир амални кўрсатингки, агар уни қилиб юрсам, Аллоҳ ҳам, одамлар ҳам мени яхши кўрсин”, деди.

Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **“Дунёга ҳирс қўйма, шунда Аллоҳ сени яхши кўради. Одамлардаги нарсаларга қизиқма, шунда одамлар ҳам сени яхши кўришади”**» (Имом Ибн Можа ривояти).

Инсон икки дунёда ҳам саодатли бўлмоғи учун охираат неъматларини ўтқинчи дунё лаззатларидан афзал билиши, Парвардигори муҳаббатига ноил бўлиши, одамлар қўлидаги мол-дунёга тама қилмасдан, боқий яхшиликлар сари иззат ва ибо билан интилиб, одамлар муҳаббатини қозониши керак.

Жаннатдаги боқий неъматлар ўтқинчи лаззатлардан яхшироқ ва умид қилишга лойиқроқдир.

Дунёга нисбатан зоҳид бўлишни аввалги ва кейинги уламолар турлича шарҳлашган. Бироқ барча таърифлар қўйидаги ривоят асосида бирлашади: «Имом Аҳмад Абу Идрис Хавлонийдан ривоят қилади: “Дунёга нисбатан зоҳид бўлиш ҳалол неъматни ўзига ҳаром билиш ёки молини зое этиш билан амалга ошмайди. Ҳақиқий зоҳидлик қўлингдаги нарсага қараганда Аллоҳ берадиган нарсага кўпроқ ишонишинг ва бир мусибат етса, сен учун ўша мусибатнинг ўрни тўлишига қараганда унинг ажрига ва охи-

рат учун захира бўлишига кўпроқ умидвор туришингдир!”

Ушбу таърифда зоҳидлик қалбга тегишли бўлган уч амал билан шарҳланган. Уларнинг бирортаси ташқи тана аъзоларининг амалидан эмас. Шу боис Абу Сулаймон Дороний раҳимахуллоҳ айтади: «Ҳеч кимга, “у зоҳиддир”, деб гувоҳлик берма. Зоҳидлик қалбда бўлади».

Зоҳидлик ҳақида улуғларимиз гўзал гаплар айтишган.

Ҳасан Басрий раҳимахуллоҳ: «Бировни кўрганида, “У мендан афзал экан”, дегувчи одам зоҳиддир», деган.

Ваҳб ибн Вирд айтади: “Насиб этмаган дунёвий нарсани ўйлаб сиқилмаслик ва қўлга киритилган дунёвий неъмат учун қувониб кетмаслик дунёга нисбатан зоҳидликдир”.

Имом Зухрийдан зоҳидлик ҳақида сўрадилар. У киши: “Сабрини ҳаром-хариш мағ-

луб этмаган, ҳалол (нарсалар) уни шукрдан машғул қилиб қўймаган банда зоҳиддир!” деб жавоб берди.

Суфён ибн Уяйна: “Аллоҳ неъмат берса, шукр қиладиган ва мусибат-синов келганида, сабр этадиган банда дунёга нисбатан зоҳид бўлади”, деган.

Суфён Саврий раҳимахуллоҳ бундай деган: «Зоҳидлик бу ёмон ейиш ёки “або” (жундан тўқилган либос) кийиш эмас, балки орзу-ҳавасларнинг озлигидир!»

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал раҳимахуллоҳ: “Орзу-ҳаваснинг камлиги ва одамлар қўлидаги нарсадан умидвор бўлмаслик зоҳидлик саналади”, деган.

Ҳақиқатан, мазкур ҳадиси шарифни ва улуғларимизнинг сўзларини тафаккур қилиб уқсак, Ислоннинг нақадар гўзал дин эканини англаб етамиз.

Ҳақиқатан, мол-дунёнинг борлиги яхши. Лекин унга ҳирс қўйиб, ибодатларимизни, тоатларимизни, зикрларимизни унутмаслигимиз керак. Қўлимиздаги давлат орқали динга, Ватанга, халққа, миллатга хизмат қиламиз. Ҳазрати Усмон розияллоҳу анҳу бой мусулмонни суви кўп денгизда сузиб кетаётган кемага қиёслаган. Сув кўп жойда кема бемалол сузгани каби мол-дунёси кўп мусулмон динга, халққа, Ватанга яхши хизмат қилади. Бордию кема тешилса, унинг чўкиши муқаррар бўлгани сингари мол-дунёга ҳирс қўйган киши ҳам ҳалок бўлиши муқаррар. Биз зоҳидликка ана шу нуқтаи назардан ёндашмоғимиз керак.

Раҳматуллоҳ САЙФУДДИНОВ,
Тошкент шаҳридаги
“Минор” жоме масжиди
имом-хатиби

Инглиз тилидаги арабча сўзлар

Ҳозирги кунда дунёда беш ярим мингдан ортиқ тил мавжуд. Араб тили энг кўп тарқалгандир. Ер юзиде икки миллиардга яқин мусулмон кундалик ибодатлари ва турли диний кадрият ва расм-русумларни адо этиш учун ушбу тилга мурожаат қилади.

Бугунга келиб, тахминан 25 га яқин давлатда араб тили расмий тил сифатида тан олинган. Маълумотларга кўра, дунё аҳолисининг ярим миллиардга яқини араб тилида сўзлашади. Ўз навбатида, бу тил дунёда кўп сўзлашиладиган бешинчи тил.

Инглизлар гапираётганида арабча сўз қўллашини биласизми? Араб тилидан инглизчага қандай сўзлар ўтиши мумкин?

Беихтиёр Қуръон, ҳадис, суннат, мазҳабга доир диний атамалар ҳаёлингизга келади. Лекин инглиз тилидаги мингга яқин сўз араб тилидан келиб чиққани тахмин қилинса-да, уларнинг аксарияти ичимликлар, тиббий ва илмий атамалар, ҳайвонлар ва ўсимликлар, шунингдек, биз фойдаланадиган кундалик ашё ва маҳсулотлар номларидан иборат.

Инглиз тилига кириб келган арабча сўзларнинг катта қисми халқаро савдо, истилолар, кашфиётлар ва миграция натижасидир. Тарихчи ва тилшуносларнинг тахминларига кўра, бир неча асрлар олдин испанлар арабча сўзларни ўзлаштирган ва ишлата бошлашган. Ушбу ўзгариш милoddан олдинги 700-йилларда бошланган бўлиши мумкин. Баъзи инглизча сўзларнинг келиб чиқиши тўғридан-тўғри бўлса, бошқалари билвосита араб тилидан лотин, турк ёки француз каби қадимги Европа тиллари орқали ўтган. Бунга “шакар” ва “адмирал” сўзлари мисол бўлади. Қуйида баъзи мисолларни келтирамиз: sugar – سكر – шакар, salad – سلطة – салат, earth – أرض – ер, cotton – قطن – пахта, algebra – الجبر – алгебра, story – أسطورة – ҳикоя, jasmine – ياسمين – ямин, safari – صفر – сафар, check – صك أو شيك – чек, zero – صفر – нол, alcohol – الكحول – алкоголь, soda – صودا – сода.

Манбалар асосида Имом Бухорий номидаги
Тошкент ислом институти 4-курс талабаси
Дилфуза ТЎЛАГАНОВА тайёрлади.

Шайх Нуриддин ХОЛИҚНАЗАР,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси
раиси, муфтий

«Собиғ исмли бир киши Мадинага келди.
У Қуръоннинг муташобихлари ҳақида сўрар
эди. Умар розияллоху анху уни чақиртирди.

Фитна – кўз илғамас хатар

(Давоми. Бошланиши ўтган сонларда.)

ФИТНАЧИНИНГ “ИШИ”

Инсонлар орасида фитначи эканини билдириб турувчи бир қанча белгилар бўлади. Ихтилофга бориш ана ўша белгиларнинг энг каттасидир. Аллоҳ таоло бу борада бундай марҳамат қилади:

«У сенга Китобни туширган Зотдир. Унда муҳкам оятлар ҳам бор ва улар китобнинг аслидир ва муташобих (оят)лар ҳам бор. Қалбларида ҳидоятдан оғиши борлар фитна мақсадида ва уни таъвил қилиш мақсадида ундан муташобих бўлганига эргашади. Унинг таъвилини Аллоҳдан бошқа ҳеч ким билмас. Илмда собит бўлганлар эса, “унга иймон келтирдик, барчаси Раббимиз ҳузуридан дик, дерлар. Ва фақат ақл эгаларигина эслайдилар: “Эй Раббимиз, бизни ҳидоят қилганингдан сўнг қалбларимизни оғдирмагин ва бизга Ўз ҳузуригдан раҳмат ато қилгин. Албатта, Сенинг Ўзинг кўплаб ато қилувчисан”» (Оли Имрон сураси, 7–8-оятлар).

“Муҳкам” сўзи “маҳкам”, “очиқ-ойдин”, “бошқа ёққа буриб бўлмайдиган” деган маъноларни англатади. “Муташобих” сўзи эса “ўхшаш”, “бир-биридан ажратиш қийин” маъноларида келади.

Қуръони карим оятлари муҳкам ва муташобихга бўлинади. Қалби иллатли ҳидоятни, залолатни танлаган кимсалар муҳкам оятлар қолиб, муташобихларга эргашади. Мақсадлари тайин. Фитна чиқариш ва нотўғри таъвилга эргашади. Ояти карима сўзлаб турган ҳолатни, айниқса, бугун турли тоифалар мисолида ёрқин гувоҳи бўлиб турибмиз.

Ўтган улуғларимиз бу каби ҳолатларга йўл қўймаганлар. Биз ҳам фитначиларга қарши ва мурасасиз бўлишимиз керак.

Сулаймон ибн Яссордан ривоят қилинади:

Келишига хурмо шохларини тайёрлади. Умар ундан “Кимсан?” деб сўради. У: “Мен Аллоҳнинг қули Собиғман”, деди. Шунда ҳазрат Умар хурмо шохларидан бирини олиб, уни урди ва: “Мен Аллоҳнинг қули Умарман”, деди. Уни шундай урдик, ҳатто бошидан қон окди. Собиғ: “Эй мўминлар амири! Бас, етар! Бошимда топган нарсам кетди”, деди» (Имом Доримий ривояти).

ФИТНАГА ҲЕЧ ҚАЧОН ЁН БЕРМАНГ

Бу ҳадис юқоридаги ҳадиснинг узвий давомидир. Фақат бу ривоятда фитна вақтида қилинадиган ишлар баён қилинмоқда.

Абу Ҳурайра розияллоху анхундан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: “Келажакда фитналар бўлур. Унда ўтирган тургандан яхши, турган юргандан яхши, юрган ҳаракат қилгандан яхшидир. Ким унга йўлиқса, ҳалок қилади. Бас, ким ундан бошпана ёки сақланадиган жой топса, уни лозим тутсин”, дедилар» (Имом Бухорий ривояти).

Демак, фитна ҳидини сезган киши иложи борица ундан узоқда бўлишга ҳаракат қилмоғи керак. Фитна оғудир. Ким бу оғудан татиб кўрса, тил тортмай жон беради. Агар уни ҳидлаб кўрса, тузалмас касалликка мубтало қилади. Бундан келиб чиқадики, фитна урчиган пайт сақланиш чорасини излаш ва имкон қидириш мўминнинг вазифасидир.

ЭНГ ЁМОН ФИТНАЧИ ШАЙТОНДИР!

Фитна шайтоннинг энг суюкли қуролидир. Шайтон эса барча фитначилар раҳнамасидир. Жуда кўп фитна қилгани учун унга “Фаттон”¹ номи берилган. У фитна-фасод чиқариш учун инсонларни васвасага солиб, авраб иғво қилади. Қайси бир кишида энг қабиҳ иш фитна сифати

бўлса, демак, у ҳам шайтондир! Мусулмон киши бу фитначининг алдовларига учмаслиги лозим. Акс ҳолда, у ҳақ йўлдан озиб, гуноҳ ва жиноят кўчасига қадам қўяди. Шайтон мўминлар ичида адоват алангасини ёқади. Кўпинча учқундан бошланган бу олов кейинчалик шиддатли тус олади ва йўлида учраган ҳамма нарсани куйдириб кул қилади, яқинларни бир-биридан узоқлаштиради. Ҳатто орага қил ҳам сиғмайдиган дўстлар душманга, яқинлар бегонага айланади. Энг ёмони, бу каби ҳолатлар кўпинча қон тўкилиши билан якун топади.

Расули акрам соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳадисларида маккор, фитначи шайтоннинг фитна қилишдаги баъзи ҳийла усуллари баён қилиб берганлар. Токи мўминлар фитналарга аралашиб, шайтон тузоғига илиниб қолмасинлар.

Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Иблис тахтини сув устига қўяди ва ўз лашкаридан гуруҳларни юборади. Уларнинг энг кўп фитначиси унга энг яқинидир. Бириси келиб, “ундоқ қилдим, бундоқ қилдим”, дейди. У бўлса, “Ҳеч нарса қилмабсан!” дейди. Кейин бошқа бири келиб, “Уни хотини билан орасини бузгунимча тарк этмадим”, дейди. У эса ўшани ўзига яқинлаштириб, “Сен қандай яхшисан!” дейди”,** дедилар» (Имом Муслим ривояти).

Кўриб турганимиздек, гуноҳлар орасида Иблисни энг кўп хурсанд этиб, унинг олқишига сазовор қиладиган иш бу фитна экан. Айниқса, зарари кўпчиликка тегадиган гуноҳлар бўлса, у янада хурсанд бўлиб кетар экан. Эр-хотин ўртасига фитна тушиб, бир-биридан айрилиши ортида ёш гўдакларнинг тиррик етимга айланиши, икки қуда-анда бир-бирига зимдан тиш қайраб, камига қариндош бўлганлар ҳам юзкўрмас даражада аразлашиб қолиши каби жуда кўп ёмонликлар бор.

ФИТНАНИНГ ТУРЛАРИ

Фитналар ҳар доим ҳам бир хил шакл ва бир хил қолипда бўлмайди. Баъзан фитна якка шахсга, баъан жамиятга тааллуқли

бўлади. Унинг муолажаси ҳам шунга қараб бўлади.

Фитнанинг турлари унинг оқими, оқибати, замон, макон, шахс, жамият ва ҳолатга қараб ўзгариб туради. Айниқса, кишининг динида бўлган фитна энг оғиридир. Бунинг салбий оқибатларини ҳаёт ҳам кўрсатиб турибди.

Олимлар фитнани ҳолатга қараб тақсимлашган. Фитна катта-кичик, ошкора-махфий, ички-ташқи, хос-умумий ва ҳоказоларга бўлинади. Динимизда буларнинг барчасидан қайтарилган.

Фитналар бир-биридан фарқланади. Фитнанинг каттаси кичигидан, махфийси ошкоридан, ичкиси ташқисидан, умумийси хосидан ёмонроқдир.

Уламолар фитнани яна бошқа тақсими борлигини ҳам айтадилар. Бу тақсимга кўра иккига – шубҳалар ва шаҳватлар фитнасига бўлинади. Шубҳалар фитнаси динда бўлиб, у сабабли инсон ҳаётини зулмат эгаллаб олади. Бу вақт у ҳақдан ботилни, ҳалолдан ҳаромни, зулматдан нурни, яхшидан ёмонни ажрата олмайди. Ҳақ йўлдан оғиб, адашади. Фитнанинг мана шу тури энг хатарлиси бўлиб, икки дунёни барбод қилади. Шаҳват фитнасига келсак, у инсоннинг хоҳиш-иродасига боғлиқ. Бунга жуда кўп мисоллар келтириш мумкин. Энг ёрқин мисол “оммавий маданият” фитнаси. Ҳа, бу ҳам бир фитна. Фитна бўлганда ҳам таъсири ёмон, чеғара билмас иллат ҳисобланади. У орқали инсон ўз ҳавойи нафсига асир, шаҳватига мағлуб бўлади. Натижада ҳақдан тўсилиб, кўзи кўр, қулоғи қар бўлиб қолади. Бундай кимса ҳақни кўрмайди, унга қулоқ тутмайди. Нафс хоҳишини қондириш йўлида ҳар қандай жирканч ишлардан тоймайди. Улар беҳаё, ғофил ва фаҳмсиз кимсалардир.

“Батаҳқиқ, жаҳаннам учун кўплаб жин ва инсларни яратдик. Уларнинг диллари бор-у, тушуна олмаслар. Кўзлари бор-у, кўра олмаслар. Қулоқлари бор-у, эшита олмаслар. Ана ўшалар чорва ҳайвонлари кабидирлар. Балки улардан ҳам баттарроқдирлар. Ана ўшалар ғофилдирлар” (Аъроф сураси, 179-оят).

(Давоми бор.)

Унга улуг фатҳлар

“Албатта, иймоннинг ҳам, нифоқнинг ҳам уйлари бор. Бани Муқарриннинг уйи иймон уйлариандир”.

Абдуллоҳ ибн Масъуд

Музайна Макка ва Мадина орасида яшовчи қабила эди. Шу сабабли уларга Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг Мадинага ҳижратлари ҳақидаги хабарлар эртаю кеч етиб турарди.

Бир куни оқшом маҳал қавм саййиди Нўъмон ибн Муқаррин қабилаининг улуғларига мурожаат қилди: “Эй қавмим, Аллоҳга қасам, Муҳаммад ҳақида фақат яхши гап эшитдик. Одамлар у томон ошиқаётган бир пайтда биз нега ортда қолмоқдамиз? Мен эртагаёқ Муҳаммаднинг олдида бораман. Бирга кетмоқчи бўлганлар тайёргарлик кўрсин!”

Нўъмоннинг гаплари беҳуда кетмади. Эртаси куни тонгда ўн нафар оға-иниси ва қабиласидан тўрт юз чавандоз Набий алайҳиссалом билан учрашиш учун шай эди.

Нўъмон ва дўстларининг ташрифидан бутун Ясриб шодликка тўлди. Бундан олдин араб хонадонларидан бирортасида ўн бир ака-ука ва улар билан тўрт юз чавандоз иймонга келгани кузатилмаганди.

Пайғамбаримиз алайҳиссалом Нўъмоннинг Исломига кирганидан жуда қувондилар. Аллоҳ таоло у ўзи билан келтирган ғаниматларини қабул қилди ва ушбу ояти каримани нозил қилди: **“Аъробийлардан Аллоҳга ва охират кунига иймон келтирадиган ҳамда инфоқ қиладиган нарсасини Аллоҳга қурбат ҳосил қилиш ва Расулнинг дуосига мушарраф этиш воситаси деб биладиганлари ҳам бор. Билсинларки, албатта, ўша нарсалар улар учун қурбатдир. Албатта, Аллоҳ уларни Ўз раҳматига киритадир. Албатта, Аллоҳ мағфиратли ва раҳмли Зотдир”** (Тавба сураси, 99-оят).

Нўъмон розияллоҳу анҳу Набий алайҳиссалом билан барча ғазотларда қатнашди.

Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг вафотларидан кейин Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳу билан Ридда фитнасини бостиришда жонбозлик кўрсатди.

Халифа Умар розияллоҳу анҳу даври... Қодисия воқеасидан биров олдин мусулмонлар қўмондони Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анҳу Нўъмон ибн Муқаррин бошчилигидаги вакилларни Кисро Яздажир ҳузурига юборди.

Нўъмон розияллоҳу анҳу Аллоҳ таолога ҳамд, Пайғамбаримиз алайҳиссаломга дуруду салавотдан сўнг бундай деди: “Аллоҳ таоло бизга раҳм қилиб, яхшиликка чақирувчи Расул юборди. Унинг чақириғига жавоб берсак, Аллоҳ таоло бизга дунё ва охират яхшилигини беришини ваъда қилди.

Бу ҳали ҳаммаси эмас, Парвардигор танг ҳолимизни фаровонлик, хорлигимизни азизлик, адоватимизни биродарлик ва марҳаматга алмаштирди. Одамларни яхшиликка чақирамиз ва бу ишни кўни-қўшнилardan бошлаймиз. Сизни динимизга чақирамиз. Бу дин барча яхшиликларга қизиқтиради, барча қабиҳликлардан огоҳлантиради.

Исломи инсонларни жаҳлат зулматидан нурга олиб чиқади. Агар чақириғимизни қабул қилсангиз, сизга Аллоҳнинг Китобини қолдирамиз ва унга таянтирамиз. Шу йўсинда унинг аҳкомлари бўйича ҳукм юритасиз. Кейин сизни ўз ҳолингизга қўямиз. Аксинча, Парвардигорнинг динига киришдан бош тортсангиз, жизя олиб ҳимоянгизни зиммамизга оламиз. Жизя беришдан ҳам бош тортсангиз, сизга қарши уруш очамиз”.

Бу гаплардан Яздажирнинг жаҳли чиқди: “Мен Ер юзида сиздан кўра бахтсизроқ, адади оз, ихтилофга энг кўп берилувчи ҳамда ҳоли ёмонроқ умматни билмайман. Шаҳарларимиз волийларига ишингизни топширганмиз. Бизга сизни бўйсундириб берадилар”, деди. Сўнг жаҳлдан биров тушиб: “Агар сизни муҳтожлик етаклаб келган бўлса, юртингизга ҳосилдорлик қайтгунича аҳолингизни озиқ-овқат билан таъминлаймиз. Қавмингиз раҳбарларини кийинтирамиз, сизга марҳаматли султонни бошлиқ қиламиз”, деди.

кўрсатилган эди...

Шу вақт мусулмонлардан бири Яздажирнинг бу гапига жавоб қайтарди. Яна Кисронинг жаҳли чиқди ва: “Элчига ўлим бўлмаганида эди, сизларни албатта ўлдирган бўлардим... Ҳузуримдан чиқинг. Қўмондонингизга айтинг, унга Рустамни юбораман. Рустам сизларни Қодисиядаги ҳандаққа дафн қилади”, деди.

Кисро буюрган эди, бир қоп тупроқ келтиришди. Кейин қўл остидагиларига: “Бунининг энг каттасининг елкасига ортиб, одамлар кўрсин учун шаҳримиздан чиққунича олдингизда олиб ўтинг”, деб буюрди. Кейин мусулмонлардан: “Каттангиз ким?” деб сўради. Осим ибн Умар розияллоху анху: “Мен бўламан”, деди. Унинг устига қопни ортиб, шаҳардан чиқариб юборишди. Осим ибн Умар тупроқни туясига ортиб, Саъд ибн Абу Ваққос розияллоху анху ҳузурига олиб борди. Шу иш боис мусулмонлар тез орада Форс юрти фатҳини Аллоҳ таолодан умид қилишди.

Шундан кейин Қодисия ҳодисаси бўлиб ўтди. Ҳандақ мусулмонларнинг эмас, Кисро аскарлари жасадлари билан тўлди.

Форслар Қодисиядаги мағлубиятга чидай олмади. Бир юз эллик минг ашаддий жангарини қайта тайёрлади.

Умар розияллоху анху жангни ўзининг иштирокида ўтказмоқчи бўлди. Лекин қўшин билан бирга қўмондон юбориш таклиф қилинди. Ҳазрат Умар розияллоху анху Нўъмон ибн Муқарринни танлади ва унга қуйидагича мактуб ёзди: “Менга хабар келишича, ажамлардан катта қўшин Наҳованд шаҳрида сизларга қарши тўпланибди. Мактубим сенга етиб келса, Аллоҳнинг амри, раҳмати ҳамда нусрати билан юриш қил. Мағлубиятга йўл қўйма. Мусулмонлардан бир киши менга юз минг динордан севимлироқ”.

Нўъмон розияллоху анху йўлни пистирмадан тозалаш учун илғор отлиқларни олдиндан юборди. Наҳовандга яқинлашганларида аскарларнинг отлари юролмай қолди. Уловларидан тушиб қарашса, ажамлар отлиқ ва пиёдаларга тўсқинлик қилиш учун

йўлга темир тиканакларни сочиб ташлаган экан.

Нўъмон розияллоху анху душман кўриши учун тунда олов ёқишга буюрди. Бу билан душманни ваҳима ва саросимага солишни ҳамда темир тиканакларни бартараф этишни режалаштирди.

Ҳийла иш берди. Душман сал узоқда атрофни ларзага солиб келаётган мусулмон қўшинини эмас, озчилик илғор отлиқларни кўрди ва ишчиларини йўлни тиканаклардан тозалашга буюрди. Шу вақтда мусулмонлар уларга қўққисдан ҳужум қилишди ва йўлни забт этишди.

Нўъмон қўшинини Наҳованднинг шарқий қисмига жойлаштирди. Кейин кутилмаганда ҳужумга ўтишга қарор қилди. Аскарларига: “Мен уч бор такбир айтаман. Биринчи бор айтганимда, тайёрланинг. Иккинчи бор айтганимда, ҳамма қуролини ушласин. Учинчи бор айтганимда, ҳужумни бошлаймиз”, деди.

Нўъмон уч бор такбир айтгач, жанг бошланди. Мусулмон қўшини майдонга жадал кирди. Икки гуруҳ ўртасида аёвсиз жанг бўлиб ўтди. Нўъмон кучли зарблардан йиқилди. Акаси унинг қўлидан байроқни олди. Кейин мусулмонлар кўрмаслиги учун Нўъмонни ўраб қўйди.

“Фатҳлар фатҳи” деб аталувчи катта ғалаба якунига етгач, аскарлар Нўъмон ибн Муқаррин розияллоху анху томон кела бошлади. Мана шу онда Нўъмоннинг акаси унинг устидан қўйлагини олиб: “Мана амирингиз, Аллоҳ таоло унинг кўзларига фатҳни кўрсатди ва шаҳидлик насиб этди”, деди.

Аллоҳ барчаларидан рози бўлсин!

Манбалар асосида Навоий вилояти
Навбаҳор тумани “Ғойиб ота” жоме
масжиди имом-хатиби
Музаффар РАҲМОНОВ тайёрлади.

Видеоўйинлар Фойдалими?

Ўтган асрнинг саксонинчи йилларидан видеоўйинлар оммалаша бошлади. Айниқса, бу ўйинлар ёшларни ўзига жалб этиб, уларда дангасалик, ялқовликни ку-чайтирди. Америка Педиатрия академияси профессорлари бундай ўйин билан машғул бўлишнинг давомийлиги икки соатдан ошса, салбий оқибатлар келиб чиқишидан огоҳлантирган эди. Аммо...

Баъзи ўйинлар вақтни унумли ўтказишга хизмат қилса, аксари террористик зоналар, қотилликлар, жамият тартиб-қоидаларини беҳурмат қилиш, жинсий эксплуатация ҳамда аёлларга нисбатан зўравонлик, миллатлараро низони тарғиб қилади.

Тадқиқотлар видеоўйинларга ружу қўйиш болаларнинг ақлий ва руҳий ҳолатига салбий таъсир кўрсатишини исботлади. Хусусан, носоғлом ўйинлар уларда зўравонликни дўстлари билан синаб кўриш хоҳишини пайдо қилади.

Агар фарзанд видеоўйинларга кўп вақт сарфлаётган бўлса, ота-она унга нисбатан баъзи чекловларни ўрнатиши керак. Бунинг учун смартфонда мавжуд бўлган "Play market" ёки "App Store" иловаларида болалар режимини ёқиб қўйиш тавсия этилади. Яна бир фойдали усул боланинг вақтини тўғри тақсимлаш, яъни кундалик юмушларини белгилаб беришдир. Чунки ўсмирлик даврида уларда ҳиссиётлар жинсовини йўқотиш, шу билан бирга, вақтни бошқаролмаслик, тўғри йўлдан адашиш ҳолатлари жуда кўп кузатилади.

Кўпчилигимиз видеоўйинлар ҳақида фақат салбий тасаввурга эгамиз. Аслида, фойдалилари ҳам мавжуд. Мисол учун, Untitled Goose Game – паррандачилик-

ка ўргатса, Nintendo Labo пианино чалиш, балиқ овлаш, роботлар яшашни акс эттиради.

Splatoon 2 – аниме қаҳрамонлари: ёвузлик билан эзгулик ўртасидаги кураш ва алаалоқибат эзгуликнинг ғалабаси ифода этирилган видеоўйин ҳисобланади.

Super Mario 3D World – тангачаларни ақл билан тутиб олиш вазифаси ўйинчига юклатилади.

Overcooked – ошхонада овқат пишириш: бургер, ширинликлар ва ҳоказоларни ўз ичига олади.

Minecraft – болада фикрлаш ва креативликни оширади. Ўйин мавзуси уйлар қуриш, уларни безаш ва бошқалар.

TowerFall – ўз ҳудудини ҳимоя қилиш, қўшни қиролликларга ёрдам бериш тарзида ташкил этилган, шу билан бирга, ўйинчиларга чет тилини ўрганиш имконини беради.

Captain Toad: Treasure Tracker – болаларда изланувчанликни оширишга қаратилган бўлиб, маълум бир ҳудудларда топилиши керак бўлган буюмларни қидиришга асосланади.

Word Game – сўз ўйини, ўзбек, инглиз, рус, араб ва бошқа тилларда сўз бойлигини оширишга ёрдам беради.

Ушбу видеоўйинлар график жиҳатдан ҳақиқий ҳаётдан фарқ қилмайди ва ўйнаш вақтида болага нафақат кўтаринки кайфият бағишлайди, балки унда муаммони тезлик билан ҳал қилиш, мақсадга эришиш, янги билим ва кўникмаларни шакллантиришга ҳам хизмат қилади. Бироқ бу ўйинлар ҳам меъёрида ўйналгани маъқул.

Муҳаммад Умар БАХТИЁРОВ

Аллоҳ таоло Каломи шарифида бандаларига: **“Батаҳқиқ, Аллоҳ мўминларга ўзларидан Пайғамбар юбориб, неъмат берди. У уларга Аллоҳнинг оятларини тиловат қилиб берадир, уларни поклайдир, китоб ва ҳикматни ўргатур”** (Оли Имрон, 164), деб марҳамат қилади. Рисолат эшиги ёпилгач, бу вазифаларни ким бажаради? Ҳадиси мубораққа кўра, энди бу шарафли ишни Пайғамбарнинг меросхўрлари – уламолар адо этади.

Айтганларига амал қилган олим

Улар авомнинг ақлини пешлаб, сиротул мустақимга йўллаб қўйгувчи, одам боласи дунёга нимага келиб, қаерга кетишини эслатиб тургувчи муттақий бандалардир.

Анвар қори Турсунов ана шундай олим, ана шундай мураббий эдилар. Қори аканинг телевидение орқали чиқишлари, маърака-йиғинлардаги маърузаю ёзган китоб, мақолалари орқали қалби очилган қанча мардум бор – энди бу ёғининг ҳисобини билса, Ал-Ҳасийбнинг ўзи билади, холос!

Анвар қори билан кўрсатувлар тайёрлаш асносида қиёматлик дўст, бутун умрга татийдиган файзу футуҳ топдим десам, нокамтарликка йўймасиз. Қори ака қарийб 20 йил “Ҳидоят сари” кўрсатувида бошловчилик қилди. “Маданият ва маърифат” телеканалида “Ислом маърифати”, “Одоблар ҳазинаси”, “Насойим ул-муҳаббат” каби туркум кўрсатувларга асос солган эдилар. Умуман, Қори акада Худо берган воизлик маҳорати бор эди.

У киши бир уламо сифатида Ислом динига, мусулмонларга хизмат қилишни ҳаётининг энг муҳим аъмоли, шарафли бурчи деб биларди. “Агар мана шу кўрсатувларимиздан биргина одам ўзини ислоҳ қилиб, тўғри йўлга

ўтса, ёмонлигини қўйиб, яхшиликка юз бурса, шунинг ўзи ҳам катта гап”, деб кўп айтарди.

У кишининг телевидение билан боғлиқ яна бир орзуси Навоийни кенг жамоатчиликка содда-равон қилиб тушунтириш эди. “Ким Навоийни яхши тушунса, Қуръон, ҳадисни ҳам яхши англайди”, дердилар. Айниқса, “Насойим ул-муҳаббат”га ихлоси жуда баланд эди. “Навоий асарларининг калити – очқичи мана шу асар. Ҳазратнинг мутолаасини “Насойим...”дан бошлаш керак”,

деган гапни кўп такрорлагувчи эди. Ниҳоят, шу асарни телевидение орқали шарҳлашга киришдик. “Маданият ва маърифат” телеканалида бир йилдан кўпроқ вақт давомида ушбу асар таҳлилига бағишланган кўрсатув эфирга узатилди. Асардаги 770 нафар авлиёдан 111 нафарини ёритишга улгурдик.

Мазкур асарни шарҳлашда Анвар қори ҳар бир авлиёнинг тариқати, маслаги ҳақида атрофлича маълумот бериб, унинг Қуръон ва суннатга мувофиқлигини оят, ҳадислар билан асослаб беришга интиларди.

Анвар қорини халққа яқин қилган, айтганларини мухлислари жон-қулоғи билан тинглашига сабаб бўлган омил нимада экан, деб кўп ўйлаганман. Менинг назаримда, Қори аканинг маърузаларини таъсирчан қилган жиҳат, асал ҳақидаги машҳур ривоятдаги каби, аввало у кишининг ўзи айтган гапларга ўзининг амал қилиши билан боғлиқ эди.

Тоғнинг юксаклиги ундан узоқлашганингиз сари билингани каби ортда қолаётган йиллар соғинчни орттирса, орттиряптики, сусайтираётгани йўқ. Катта илм, чўнг бир маърифат, гўзал исломий хулқ соҳиби бўлган Анвар қори Турсунов бутун сиймоси, бор фазилатлари билан ўзи яхши кўрган ҳазрат Алишер Навоийни, ул зотнинг “Насойим ул-муҳаббат” асарида номлари зикр этилмиш улўғ авлиёларни ёдимга солади. Шу боис мен учун Анвар қори худди “Насойим ул-муҳаббат”нинг 771-авлиёси кабидир. Чунки у киши чин маънода Ҳақ ошиғи, Аллоҳ таоло дийдорининг муштоқи эди.

Икром ЧОРИЕВ,

“Маҳалла” телерадиоканали директори

Ассалому алайкум ва
раҳматуллоҳи ва
баракотуҳ.

СЎРАГАН

ЭДИНГИЗ...

САВОЛ: *Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам неча марта умра ва неча марта ҳаж қилганлар?*

ЖАВОБ: Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳижратдан сўнг тўрт марта умра, бир марта ҳаж қилганлар.

Қатода розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Анасдан: “Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам неча марта ҳаж қилганлар?” деб сўрадим. У: “Бир марта ҳаж, тўрт марта умра қилганлар. Ҳаммаси Зулқаъдада. Аммо ҳажлари ундай эмас. Ҳудайбиядан (ёки Ҳудайбия замонидаги) қилинган умра Зулқаъдада. Ундан кейинги йилдаги умра Зулқаъдада. Жиъронадан, Ҳунайн ўлжаларини тақсим қилган жойларидан қилинган умра ҳам Зулқаъдада ва ҳажлари билан бирга қилинган умра”, деди» (Имом Термизий ривояти).

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳаж фарз бўлгандан кейин бир марта Видолашув ҳажини адо этганлар. Аммо ҳаж фарз бўлмасидан аввал Маккада бўлган чоғларида икки марта ҳаж қилганлар.

САВОЛ: *Яхши ният билан икки хонали иккита уйга тўлов қилдим. Иккаласининг тўловини босқичма-босқич (бўлиб-бўлиб) амалга оширганман. Иккинчи уй эса ҳали битмаган. Унинг закотини қандай адо этаман?*

ЖАВОБ: Уч турдаги молдан закот чиқарилади. Бу ҳақда аллома Косоний раҳимаҳуллоҳ бундай баён қилган: “Закот бериладиган моллар уч турлидир: 1)

олтин ва кумуш; 2) тижорат моллари. Улар тижорат учун тайёрлаб қўйилган буюмлар; 3) чорва ҳайвонлари” (“Бадоеъус саноеъ”).

Сиз тўлов қилган уйларда оилангиз билан яшайсиз. Агар иккала уйни ҳам яшаш учун олган бўлсангиз, улардан закот бермайсиз. Чунки уларни тижорат мақсадида сотиб олмагансиз.

“Яшаб туриладиган ҳовли, уст-бошлар, уй жиҳозлари, уловлар, хизматдаги қуллар ва иш қурулларида закот йўқ. Чунки улар аслий ҳожатлари ҳисобланади” (“Жавҳаратун наййира”).

Агар бирида яшаш, иккинчисини сотиш мақсадида олган бўлсангиз, сотиш учун олинган уйнинг қийматидан закот бера-сиз. Чунки бу уй тижорат молига айланган бўлади.

САВОЛ: *Пок сувда пок кийимни янги совун билан ювса, кийим нопок бўлиб қолмайдими?*

ЖАВОБ: Янги совун нопок ҳисобланмайди. Ҳатто ишлаб чиқариш жараёнида нопок моддалар қўшилган тақдирда ҳам кимёвий ўзгаришлар туфайли улар бошқа нарсага, яъни совунга айланиб қолади ва у шариат қондасига кўра ҳалол ҳисобланаверади.

Динимизда барча нарсалар, агар уларнинг нопоклиги аниқ бўлмаса, пок ҳисобланади. Масалан, янги кийим нопок деган гумон билан ювилмайди. Қачон унда нажосат борлиги аниқ бўлсагина ювилади.

Фикҳий манбаларимизда бундай дейилади: “...нарсалардаги асл ҳолат бу уларнинг

поклиги бўлиб, нажосат бўлиши оризий (кейин пайдо) бўладиган нарсадир. Шунга кўра, нарсаларнинг то нопоклиги маълум бўлмагунича асл ҳолатига (яъни пок эканига) ҳукм қилинаверади” (“Муҳити Бурҳоний”).

“Нажосат бўлган ёғ совунга айлантириш билан пок бўлади. Умумий балво (омма мубтало бўлиши) сабабли шунга фатво берилган” (“Раддул муҳтор”).

Шунга кўра сиз айтган ҳолатларда кийим ёки сув нопок бўлиб қолмайди.

САВОЛ:

Менинг касбим қассоб. Турли ёшдаги шогирдларим бор. Мен жониворни сўяман, улар тозалаш, бўлиш каби ишларни бажарадилар. Қурбон ҳайити кунлари буюртма кўп бўлиб, ёш шогирдларим ҳам жонлиқ сўйишга мажбур бўлади. Шариат бўйича уларнинг сўйиши жоизми?

ЖАВОБ:

Уламоларимиз сўйилган жонлиқнинг ҳалол бўлиши учун, қассоб ёш бўлса-да, шу ишга қодир бўлишини шарт қилишган. Шогирдларингиз балоғатга етган ва мусулмон бўлса, уларнинг жонлиқ сўйишида муаммо йўқ. Агар балоғатга етмаган бўлса-ю, лекин сўйишга қудрати етиб, унинг қонун-қоидаларини билса ва ҳайвон гўшти сўйиш билан ҳалол қилинишига ақли етса, сўйган ҳайвонлари ҳам ҳалол ҳисобланади.

САВОЛ:

Бир дўстим тадбиркорлик билан шуғулланарди. Саломатлиги ёмонлашгани боис шифохонада даволанишига тўғри келди. Шу сабаб тадбиркорлиги ҳам вақтинча тўхтаб қолди. Эшитишимча, унинг қарзи бор экан. Унинг қарзларини ўзига билдирмай тўламоқчиман. Шундай қилишим жоизми?

ЖАВОБ:

Яхши ўйлабсиз. Шу тарзда унинг қарзларини тўлаб берсангиз бўлади. Бунинг учун улкан ажр оласиз.

Шу ўринда бир ҳукмни билиб олиш лозим. Бировнинг бошқалардаги қарзларини қарздорга билдирмай закот, ушр каби фарз садақалар орқали тўлаб бўлмайди. Чунки закот ва ушрда муҳтожга мулк қилиб бериш шарт бўлади. Бундай ҳолатда закот ёки ушр ўша қарздор муҳтожга берилади,

қарздор инсоннинг ўзи бориб, қарзини тўлайди.

САВОЛ:

Биз буғдой етилмасидан бурун деҳқонга пул бериб қўямиз. Бу бизга буғдой пишган вақтдагидан анча арзон тушади. Аммо баъзан буғдой яхши ҳосил бермайди. Шунда деҳқон буғдой ўрнига сомон ёки ижарага ер бераман, дейди. Унинг шундай қилиши жоизми?

ЖАВОБ:

Муайян миқдордаги ҳосил учун олдиндан тўлов қилиб, пишган вақтда маҳсулотни олишга келишув “салам савдоси” дейилади. Ушбу савдонинг бир қанча шартлари бор.

Келишилган муддат келгач, ваъда қилинган буғдойни бера олмагани учун келишув қилиш жоиз эмас. Фуқаҳолар деҳқон келишилган буғдойни бера олмаса, бозордан шу турдаги буғдойни харид қилиб олиб беради, дейишган. Айнан ўзи эккан буғдой бўлиши шарт қилинмаган.

Шу боис фикҳий китобларимизда салам савдосидаги маҳсулот икки томон келишаётган ва топширилаётган вақтда бозорларда мавжуд бўлиши шарт дейилади. Агар деҳқон бозордан ҳам топиб бера олмаса, буюртмачи буғдой топилишини кутади ёки берган пулини қайтариб олади. Бошқа маҳсулот ёки келишилган маҳсулотнинг ўша кундаги қийматини олмайди. Масалан, буюртмачи деҳқон билан бир килоси 1000 сўмдан бир тонна буғдойга келишиб, бир миллион сўм пул берди. Муддат келган вақтда иккинчи томон келишилган буғдойни топиб бера олмади. Шу вазиятда унинг ўрнига ижарага ер ёки сомон бера олмагани каби буғдойнинг шу кундаги бозор нархида пул ҳам ололмайди, яъни бозорда 1200 сўм бўлса, бир миллион икки юз минг сўм олиши тўғри келмайди. Бу борада фикҳий китобларимизда бундай дейилган: “Маҳсулотни топшириш муддати келгач, маҳсулот топилмай қолса, маблағ эгаси ихтиёрли бўлади. Хоҳласа, салам битимини бекор қилади (яъни берган маблағини қайтиб олади). Хоҳласа, маҳсулот топилишини кутиб туради” (“Ҳидоя”).

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
Фатво маркази (78) 150-33-44.

Аёлларга улуғ мартабани ҳада этган, уларни ҳимоя қилган дин Исломдир.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жаннат оналар оёғи остида эканлигини хабар беришлари ҳам оналик мартабаси қанчалик юқорлигидан далолатдир.

Афсуски, бугун онасига, аёлига яхши муомала қилмаётган кимсалар бор. Ачинарлиси, кейинги пайтларда ота-онасидан норози бўлиб, имом-домлаларга шикоят қилаётганлар пайдо бўляпти. Буни кўриб ёқа ушлайсан киши. Наҳот фарзанд ўз онасидан норози бўлса? Ахир она дакки эшитиш учун боласини катта қилганми?!

Аллоҳ таоло Қуръони каримда: **“Раббингиз сизларга ёлғиз унинг Ўзига ибодат қилишингизни ҳамда ота-онангизга яхшилик қилишингизни амр этди”,** деб буюради (*Исро сураси, 32-оят*).

Демак, ота-онага яхшилик қилиш Аллоҳга ибодат қилгандан кейинги муҳим амал ҳисобланади.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда эса Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Сизларнинг яхшиларингиз ўз аҳли аёлига яхши муносабатда бўлганингиздир”,** деганлар (*Имом Абу Довуд ривояти*).

Ожиза аёлларимизга меҳр кўрсатиш, ҳурмат-иззат қилиш ҳар бир кишининг бурчидир.

Ҳадича розияллоҳу анҳога Аллоҳнинг саломи ва раҳмати Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам воситаларида келганини унутмаслигимиз керак. Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурларига Жаброил

алайҳиссалом келиб: **“Ё Расулуллоҳ! Бу Ҳадича ундишдан нонхўрак олиб келмоқда. У сизни олдингизга келса, Раббисидан салом етказинг ва жаннатдаги олтиндан бўлган уйнинг башоратини беринг”,** дедилар (*Имом Бухорий ривояти*).

Албатта, Пайғамбаримиз суннатлари-га амал қилиб, онасини, аёлини ҳурмат-эҳтиром қилаётганлар ҳам йўқ эмас. Ана шундай йигитлардан бирининг иши барчамизга ибрат бўлиши керак.

Машина олди-сотдиси билан шуғулланадиган тадбиркор шу воқеани айтиб берди:

«Бир дўстим қиммат автомашинасини сотишга мажбур бўлиб қолди. Бозорга тайёрлаш учун менга олиб келиб берди. Уч кун машинани ювиб, чиройли ҳолатга келтирдим. Тўртинчи куни

дўстим ҳовлиқиб кириб келди: “Оғайни, ишқилиб машинамни бирор кишига сотишга ваъда қилиб қўймадингми?” деди. Мен: “Йўқ, энди тайёр бўлди-ку”, дедим. Дўстим: “Худога шукр. Хабаринг бор, ҳар якшанба онамни манзарали жойларга олиб бориб, айлантириб келаман. Бундан онам маза қилиб ҳордиқ чиқаради. Кеча онам: “Ўғлим, шу машинанг менга жуда маъқулда. Айниқса, табиатни томоша қилишни завқи бўлакча”, деб қолди. Машинани сотаётганимдан хабари йўқ эди-да. Кел, дўстим, шу машинани сотмайлик. Пулни бошқа жойдан топарман. Онам хурсанд бўлса бўлди, қолгани ё Раззоқ”, деди. Онасининг бир оғиз сўзи учун дўстим машинасини сотмади. Аммо кўп ўтмасдан унинг иши юришиб, тижоратдан катта даромад кўрди. Ҳозир ҳам шу маркабда доим онасининг хизматини қилади».

Ҳа, онани рози қилишда кўп хайрлар бор.

Маъруфхон АЪЛОХЎЖАЕВ,
Наманган шаҳри “Абдулқодир қори”
жоме масжиди имом-хатиби

Она дуоси

Фотиҳа сурасининг сифатлари

Имом Бухорий “ал-Жоме ас-саҳиҳ” асари “Тафсир китоби” да “Фотиҳат-ул-китоб” хусусида келган хабарлар” номли бобда суранинг номи билан бир қаторда сифатларини ҳам келтиради.

“У [яъни, “Фотиҳату-л-китоб”] “Умму-л-китоб” (яъни “Китобнинг онаси”) деб ҳам номланган, чунки мусҳафлар уни [яъни сурани] ёзиш билан бошланади, намоздаги қироат ҳам уни ўқиш билан бошланади” (Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф. Олтин силсила: 5-жуз, “Саҳиҳу-л-Бухорий”).

Имом Бухорий “Фотиҳату-л-китоб” хусусида келган хабарлар” номли боб билан боғлиқ қуйидаги ҳадисни келтиради: «Абу Саид ибн Муъаллодан ривоят қилинади: “Масжидда намоз ўқиётган эдим, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам мени чақириб қолдилар. У зотга жавоб бермадим. Кейин: “Эй Аллоҳнинг Расули, мен намоз ўқиётган эдим”, дедим. Ул зот: “Аллоҳ “Аллоҳ ва Расули сизни чақирганда жавоб беринг”, демаганми?” дедилар. Сўнг менга: “Масжиддан чиқишингдан олдин мен сенга бир сурани ўргатаман, у Қуръондаги сураларнинг энг буюгидир”, дедилар.

Сўнг қўлимдан тутдилар. Кейин чиқиб кетмоқчи бўлиб турганларида, ул зотга: “Сенга бир сура ўргатаман, у Қуръондаги энг буюк сурадир, демаган эдингизми?” деб сўрадим. Ул зот: “У “Ал-ҳамду лиллаҳи робби-л-ъаламиин”дир. Менга берилган “Еттилик”, яъни “Буюк Қуръон” мана шу-дир”, – дедилар».

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу айтади: «Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аллоҳ таоло айтади: “Намозни ўзим ва бандам ўртасида иккига тақсимладим. Бандам учун сўраган нарсаси (берилади). Агар банда: “Алҳамду лиллааҳи роббил-ъаламийн” деса, Аллоҳ таоло: “Бандам менга ҳамд айтди”,**

дейди. Агар (банда): “Ар-роҳмаанир-роҳийм” деса, (Аллоҳ таоло): “Бандам мени мақтади”, дейди. Агар (банда): “Маалики йавмид-дийн” деса, (Аллоҳ таоло): “Бандам мени улуғлади”, дейди. (Ровий айтади:) “Бир марта бандам Менга (ишини) топширди, дейди”, деган эдилар. Агар (банда): “Иййаака наъбуду ва иййаака наста-ъийн” деса, (Аллоҳ таоло): “Бу Мен ва бандам ўртасидаги нарсаси (ато қилинади)”, дейди. Агар (банда): “Иҳдинассиротол мустақийм, сиротоллазийна анъамта ғалайҳим, ғойрил-мағзувби ғалайҳим ва лаз-зооллийн” деса, (Аллоҳ таоло): “Бу бандам учундир. Бандамга сўраган нарсаси (берилади)”, деб айтади”, деганларини эшитганман» (Имом Муслим ривояти).

Фотиҳа сурасининг сифатлари асосан қуйидагилардан иборат: 1) хазина, бойлик; 2) тўла, муфассал, кенг; 3) шифобахш, даволовчи; 4) етарли, кифоялантирувчи; 5) ҳамд, Аллоҳга ҳамд сураси; 6) шифо ва пойдевор сураси; 7) шукр сураси; 8) дуо сураси.

Фотиҳа сурасининг улуғ фазилатлари жуда кўп. Шу боис уни намознинг ҳар ракатида ўқиймиз. Бу сурани қалбимизга, онгу шууримизга муҳрлаб, ҳар ўқиганда унинг маъноларини тафаккур қилишимиз керак.

Алишер ҲАЗРАТҚУЛОВ,

Oriental университети Шарқ тиллари кафедраси ўқитувчиси

Қайтим

Бу воқеа муборак Рамазон кунларининг бирида бўлган. Ифторлик вақтига яқин қолганда, Адҳам нон сотиб олиш учун новвойхонага борди. У ерда навбатда турган инсонлар кўп эди. Бир вақтнинг ўзида харидорларга нон узатиш ва уларнинг пулларини санаб олиш осон эмасди. Адҳамнинг ҳам навбати келди. Чарчаган сотувчи унга ортиқча қайтим берди. Адҳам иккиланиб бир қўлидаги пулларга, бир сотувчига қаради. Новвой унга: “Тинчликми болакай?” деди. Адҳам эса: “Ҳаммаси яхши”, деди-да, нонларни кўтарганча уйига югуриб кетди. Кечки овқат вақтида у бироз ўйчан кўринарди. Кечқурун кимдир ғойибдан унга: “Нега бундай қилдинг? Нега бировнинг ҳаққига хиёнат қилдинг?” дегандек туюларди.

Адҳам бўлиб ўтган воқеаларни онасига айтиб беришга қарор қилди-ю, аммо онаси бу иши сабабли қаттиқ койишидан қўрқди. Туни билан мижжа қоқмади. Саҳарлик пайти унинг кўзи девордаги тақвимга тушди. Унда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қуйидаги ҳадисларини ўқиди:

الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ ، وَكَرِهْتَ أَنْ يَطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ

“Яхшилик гўзал хулқдир. Гуноҳ бу – қалбингни қийнаган ва сен бошқалар уни билиб қолишидан қўрқадиган амалдир” (Имом Муслим ривояти).

Адҳамнинг юзлари қизариб кетди. Гўё Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бу ҳадисни айнан у учун айтгандек эди. У тўғри новвойхонага борди ва новвойдан узр сўраб, ортиқча қайтимни қайтариб берди. Адҳам тўғри иш қилиб, ўзини гуноҳдан сақлаб қолганидан мамнун эди.

Заҳар

Хусайн амаки шаҳардан қишлоққа аъло кайфиятда қайтаётганди. Бозорга олиб борган молларининг барчасини сотди. Йўлда эса эшагини ўтлатиш ва ўзи ҳам бироз мизғиб олиш мақсадида булоқ бошида тўхташга қарор қилди. Булоқнинг ёнгинасидаги дарахт соясида уйқуга кетишдан олдин пуллари жойида эканини текшириб, халтачасини қўйнига солди-да, уйқуга кетди.

Бу ҳолатни дарахт устида бир қароқчи кузатиб турар эди. Унинг кўзлари хурсандчиликдан ёниб кетди. У Хусайн амакининг ухлаганига ишонч ҳосил қилгач, секингина дарахтдан сирғалиб тушди. Сўнгра чўнтагидан қамиш пояси ва заҳар солинган қутини чиқарди. Қамишнинг ғовак пояси ичига заҳарни солди-да, аста уйқудаги Хусайн амакининг олди-га яқинлашди. Мақсади уйқудаги кишининг ичига заҳарни пуфлаб ўлдириш ва пулларини ўзлаштириш эди. У энгашиб заҳарни пуфлашни бошлаган ҳам эдики, тўсатдан Хусайн амаки аксириб юборди. Қамишдаги заҳарнинг барчаси катта тезликда қароқчининг оғзига қайтиб кирди. Унинг ёмонлиги ўзининг бошига етди.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг айтган ушбу ҳадислари нақадар ҳақиқат:

من ضَارَّ ضَارَّ اللَّهُ بِهِ

“Бошқаларга зарар берадиган кишига Аллоҳ ҳам зарар беради” (Имом Аҳмад ривояти).

Охунжон АҲМЕДОВ
таржимаси

Муҳаммад ибн Омир ибн Шарафиддин ШИБРАВИЙ

Ақли калталикининг белгиси

Яхши кўрган нарсангнинг озига ёмон кўрган нарсангнинг кўпига сабр қилиш билан етасан.

Изоҳ: Яхши кўрган нарсангнинг озгинасига эришиш учун жуда кўп ўзинг ёмон кўрадиган нарсаларга сабр қилишинг керак.

Ким жазоланишига ишонса, ёмонлик қилмайди.

Изоҳ: Бу ўринда жазо эмас, иймон ҳақида сўз кетяпти. Негаки, жазодан ҳамма қўрқади, лекин ёмонлик қиладиганларнинг сони бу билан камаймаяпти, камаймайди ҳам, токи ёмонликка муқаррар бериладиган жазо нафақат охиратда, балки бу дунёда ҳам нақ бошимиз узра турганига доимий ишонч ҳосил бўлмагунча!

Инсонларнинг энг ақли қисқаси – ўзидан пастларга зулм қиладигани. Кечиримли бўлишга энг лойиқ одам жазолашга қудрати етган одамдир.

Изоҳ: “Ўзидан пастларга” деган иборани турли маънода тушуниш мумкин: жисмоний жиҳатдан кучсизроқ; мол-давлати камроқ, мавқе-мартабаси пастроқ; ақлий даражаси тубанроқ. Демак, ушбу ҳолатлар сабабли ўзидан пастроқ мақомдаги кишиларга зулм ўтказиш, яъни уларнинг ҳаққига, ҳаддига тажовуз қилиш – ақли калталикининг белгиси.

Нега? Сабаби, айтилган зулмга лойиқ кўрилган киши узридир. Зулм ўтказмоқчи кишида эса бу узрни англаш имкони бор. Балки айтилган зулмга лойиқ кишида эса бу узрни англаш имкони бор. Балки айтилган зулмга лойиқ кишида эса бу узрни англаш имкони бор. Балки айтилган зулмга лойиқ кишида эса бу узрни англаш имкони бор. Балки айтилган зулмга лойиқ кишида эса бу узрни англаш имкони бор.

Замон ҳар қандай нарсани ўзгартиради.

Изоҳ: “Замон”дан мурод – вақт. Ўтаётган сония, дақиқа, соат Аллоҳдан бошқа ҳамма нарсани ўзгартиради. Хоҳ у инсон, хоҳ ҳайвон, хоҳ жонсиз нарсалар бўлсин – барчаси бу дунёда ҳалокат томон юз тутаятган бўлади. Демак, у тўхтовсиз ўзгаришда, наики, у кечасини бугун, бугунини эртага топа

олмайди, балки вақтнинг ҳеч бир бўлагини такрор кўрмайди.

Эҳсоннинг энг чиройлиси аввал қилингани.

Изоҳ: Биров бировга яхшилик қилди. Кейин иккинчи киши аввалгисига баробарида ёки ундан-да кўпроқ қилиб яхшилигини қайтарди. Мана шу ҳолатда аввал қилган кишининг яхшилиги чиройли саналаяпти. Чунки у хайрнинг бошида бўлиб қолди. Гўё яхшилик йўқ эди, у бошлаб берди, иккинчи киши эса уни давом эттирди. Мажозан айтсак, йўқдан бор этиш, борни бор этишдан мартабада баландроқдир.

Ақл насиҳатгўй вазирдир, мол-дунё – мусофир меҳмон.

Изоҳ: Агар ақл билан мол-дунё солиштириладиган бўлса, ақл мол-дунёдан қимматроқдир. Қимматлиги шундаки, ақл мол-дунёсиз тура олади, аммо мол-дунё ақлсиз узоққа бормайди.

Аслида, бойлик орттириш ва уни тўғри тасарруф қилиб, сақлаб туриш учун ҳам ақл талаб этилади. Ақлнинг насиҳатгўй вазирга ўхшатилаётгани бежиз эмас. Барча яралмишлар ичида Инсон шоҳ мақомида бўлса, ақл унинг насиҳатгўй вазирдир. Вазирнинг самимий ва манфаатли насиҳатлари шоҳнинг мартабасини қувватлантиради. Шунинг учун мусофир меҳмондек бугун бор, эртага йўқ мол-дунёсига эмас, ақлига қулоқ тутган инсон дунё ва охиратда нажот топади.

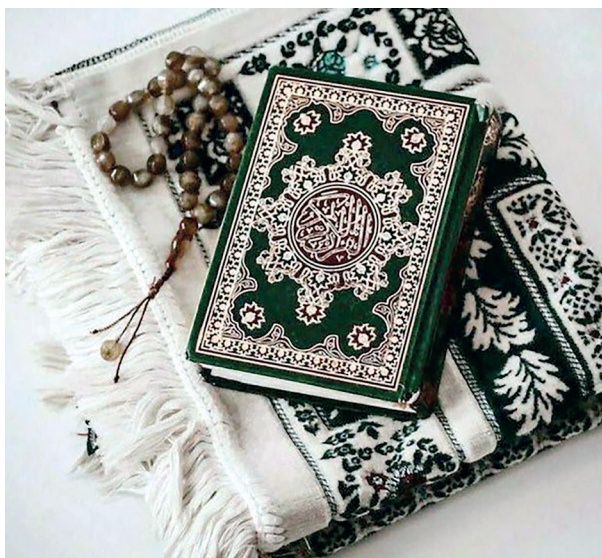
Умр – хаёл шарпаси.

Изоҳ: Умр қисқалигининг хаёлга ўхшатилиши жуда нозик ташбеҳ, хаёлнинг шарпасига ўхшатилиши эса ундан-да нозикроқ! Бир нарсанинг хаёлдан “лип” этиб ўтиши сониянинг нечадан бир бўлагиди содир бўлади. Агар хаёл сониянинг тақрибан юздан бир бўлагиди ўтиб кетса, унинг шарпаси ўтиши учун юздан бирни яна неча бўлакка бўлишимиз керак?! Ўтаётган вақтимизнинг қадрини англадиган нақадар муносиб ўлчов: **умр – хаёл шарпаси!**

Арабчадан Рашид ЗОҲИД таржимаси.

Қалбда тақво бўлса...

Дунёнинг ҳар куни, ҳар соати, ҳар дақиқаси синов. Талабанинг илмий савияси имтиҳон қилинганидек, Раббимиз ҳам бизларни синнайди. Бандалик имтиҳони ҳам, таълими ҳам сўнгги нафасгача давом этади. Мўмин киши ҳар нафасини яхши ишлар билан безаши керак.

Аллоҳ азза ва жалла бундай марҳамат қилади: “...**(Шунингдек) Сизга аниқ нарса (ўлим) келгунига қадар Раббингизга ибодат қилаверинг!**” (*Ҳижр сураси, 99-оят*).

Дипломни олсак, бу ҳужжат умримиз сўнгигача фойда беради. Бандалик эса бундай эмас! Ҳеч кимга “Оқибат албатта хайрли бўлади” деган васиқа берилмаган.

Аллоҳ азза ва жалла марҳамат қилади: “**У кунда на мол ва на фарзандлар фойда бермас, фақат Аллоҳ ҳузурига соғлом дил билан келган кишиларгагина (фойда берур)**” (*Шуаро сураси, 88–89-оятлар*).

Аллоҳ ҳузурига соғлом қалб билан бора олиш учун эса барча жиҳатларга эътиборли бўлиш лозим. Жалолиддин Румий тоза қалбни гўзал таърифлайди: “Эй йўлчи! Тананг бир мактуб кабидир. Унга диққат билан боқ. У Аллоҳ таолонинг буйруқ ва қайтариқларини бажаряптими, яъни яратилиш мақсадларига мувофиқми?”

Бир бурчакка ўтириб олиб тафаккурга шўнғи, мактубни, яъни ўзингни ўқи!

Агар мактубдаги ёзув – феъл-атворинг ва амалларинг, ибодатларинг, хайру ҳасанотларингга муносиб бўлмаса, уни йиртиб ташла ва қайта ёзишга жасорат қидир! (Яъни тавба

ва истиғфор қил, ҳаётингни тақво асосида янгидан бунёд эт!)”

Ҳеч ким ҳурмат қилган, эъзозлаган азиз инсонига ёмонликни раво кўрмайди. Амалларимизни Аллоҳ таолога ёруғ юз билан тақдим эта олишимиз учун уларни тақво билан ҳимоя қилишимиз лозим. Зеро, “...**(Қурбонликни) Аллоҳ аслида тақволи кишилардан қабул қилур**” (*Моид сураси, 27-оят*), “...**Оқибат (яхшилиги) тақво (аҳли)гадир**” (*Тоҳо сураси, 132-оят*). Яна Ҳақ таоло марҳамат қилади: “...**Аллоҳга тақво қилингиз ва билингизки, албатта, Аллоҳ тақводорлар билан биргадир**” (*Бақара сураси, 194-оят*).

Мўмин киши тақвони қандай касб қилади?

Албатта, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашиш орқали. Жаноби Ҳақ бизларга намознинг ҳар ракатида Фотиҳа сурасини ўқишимизни буюради. Ҳар ракатда: “**Бизни шундай тўғри йўлга йўллагин...**” (*Фотиҳа сураси, 6-оят*) дея Раббимизга илтижо қиламиз.

Раббимиз Пайғамбаримиз алайҳиссаломга хитобан: “**(Сиз) тўғри йўлдадирсиз**” (*Ёсин сураси, 4-оят*) дея амр этди. Бундан англашиладики, энг тўғри йўл Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг йўлларики. Шу сабабли инсон ўз ҳаётини Пайғамбар алайҳиссаломнинг ҳаётлари билан таққосласа, қай даражада тўғри йўлда эканини англаб етади.

Алҳамдулиллаҳ, мусулмонмиз. Аллоҳ таоло бизларга сўнгги нафасда иймон калимасини айтишни буюради. Афсуски, охири нафасимизни қандай беришимиз ёлғиз Аллоҳга аён... Шунинг учун илоҳий амрларни қалбдан чуқур ҳис этиб, юксак ахлоқ билан яшаш лозим. Чунки сўнгги нафасда тўғри йўлдан “тойиб кетмаслик” шунга боғлиқ. Зеро, қалбда тақво бўлса, намоз Раббимиз хоҳлаганидек хушу билан ўқилади, садақа кибр қилмай берилади, хизмат чин қалбдан адо этилади.

Хушусиз ўқилган намоз, олувчига миннат қилиб берилган садақа, қўл учида қилинган хизмат амал дафтаримизга қора доғдан бошқа из қолдириши мумкинми?!

Шундай экан, умримизнинг ҳар онини тақво қилган ҳолда яшайлик. Токи, имтиҳон “баҳо”си аъло бўлсин!

Нигора МИРЗАЕВА
тайёрлади.

Имом Заҳабий раҳматуллоҳи алайҳ “Кабоир” китобида қуйидаги воқеани баён қилади: «Бир куни қўли елкасидан кесилган одам халққа баланд овозда му-рожаат қиларди:

– Эй инсонлар, ҳолимни кўриб турган бўлсангиз, ҳеч қачон бошқаларга зулм ва адолатсизлик қилманг!

Йиғилганлар: “Нега бундай деяпсан?” – дея сўрашди.

Шунда у бошидан ўтган воқеани сўзлаб берди:

– Бир маҳаллар одамларга ноҳақлик қиладиган золим эдим. Бир куни йўлда катта балиқ тутган балиқчини кўриб қолдим. Балиғи ёқиб қолди:

– Балиқни бер! – дедим.

У менга:

– Бермайман, болаларимга овқат олиш учун уни сотишга кетяпман, – деди.

Балиқни зўрлик қилиб тортиб олдим. Кетаётганимда балиқ бош бармоғимни тишлаб олди. Кучли оғриқдан тун бўйи ух-лолмадим, қўлим шишиб кетди. Тонг отгач, табибга бордим. Қўлимни кўргач:

– Бу гангрена. Бармоқни зудлик билан кесиш ташлаш керак, акс ҳолда, қўлингиздан айриласиз, – деди.

Бош бармоғим кесилди, бироқ оғриқ тўхтамади. Яна тун бўйи ухлай олмадим. Табиб кафтимни кесиш кераклигини

Зулм “қўли”

айтди. Бу сафар ҳам айтганини қилдим. Оғриқ аллақачон тирсагимгача тарқалиб кетган, туну кун жоним азобда эди. Кейин қўлим тирсаккача кесиш ташланди, лекин бу чора ҳам ёрдам бермади. Шифокор агар қўлим елкадан кесилмаса, касаллик танага тарқалишини айтди. Бунга ҳам рози бўлдим. Шундай қилиб, табиблар қўлимни тўлиқ кесиш ташлашди...

Бир куни бир одам қўлим йўқлигини кўриб, касалликнинг сабабини сўради. Унга балиқ воқеасини айтиб бердим. Шунда у:

– Агар оғриқни ҳис қилганингиз заҳоти балиқ эгасининг олдига бориб, кечирим сўраганингизда, қўлингиздан айрилма-ган бўлардингиз. Касаллик бутун танага тарқалмасидан аввал балиқчини топинг, – деб маслаҳат берди.

Шундан кейин балиқчини қидириб топдим, йиғлаб ёлвордим.

– Эй ҳурматли инсон, мени кечирмагу-нингизча ўрнимдан турмайман! – дедим.

У ажабланиб:

– Кимсиз? – деб сўради.

Изтироб ичида:

– Балиқни зўрлик билан тортиб олган киши, – дедим. Қўлимни кўрсатиб, бўлган воқеани айтиб бердим. Ҳолимни кўргач, йиғлай бошлади:

– Бошингизга шунча кўргулик тушибди, сизни кечирдим! – деди.

Ундан сўрадим:

– Айтинг-чи, ўша куни сизга зулм қилганимда қандай дуо қилдингиз?!

У жавоб берди:

– Аллоҳим, бу одам заифлигим сабаб куч-қудратидан фойдаланиб, менга ато этган нарсангни тортиб олди, унга Ўз қудратингни кўрсат! – деб».

Тошкент ислом институти Ижтимоий
фанлар кафедраси ўқитувчиси
Тўлқин АЗИМОВ тайёрлади.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا
 تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

«Сиз: “Аллоҳга дуо қилинглар, Раҳмонга дуо қилинглар, қайсисига дуо қилсангиз ҳам, барибир. Гўзал исмлар Уникидир”, деб айтинг. Намозингизни жуда баланд овоз ила ўқиманг, уни жуда махфий ҳам ўқиманг, бунинг орасида бир йўл тутинг» (Исро сураси, 110-оят).

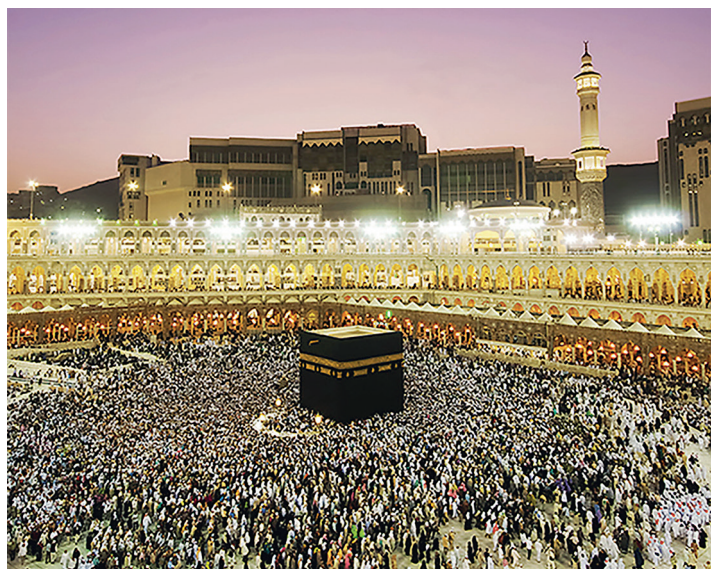
ИБОДАТНИНГ ИЛИГИ

“(Биз ҳалок қилган қишлоқлардан) **бирор қишлоқ (аҳли) иймон келтирганда эди, иймони унга фойда берган (ва ҳалок бўлмаган) бўлур эди. Илло, Юнус қавми (шундай қилди). Иймон келтиришгач, улардан дунё ҳаётидаги хорлик азобини кетказдик ва уларни (маълум) вақтгача (ҳаёт лаззатидан) баҳраманд қилдик**” (Юнус сураси, 98-оят).

Юнус алайҳиссалом пайғамбар этиб юборилган Найнаво қавмининг бошига келган офат дуо туфайли қайтарилди.

Имроннинг аёли Ҳанна қизини дунёга келтиргач, бундай дуо қилди: **“Мен унга Марям деб исм қўйдим. Мен бу қизга ва унинг зурриётига даргоҳингдан қувилган шайтоннинг (ёмонлигидан) паноҳ беришингни Сендан илтижо қилиб сўрайман”** (Оли Имрон сураси, 36-оят). Мазкур дуонинг ижобатини Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг қуйидаги ҳадисларидан билиб оламиз: **“Дунёга келган ҳар бир гўдакка шайтон тегинади, шу сабабдан улар йиғлаб туғилади. Марям ҳамда ўғли бундан мустасно”**, деганлар (Имом Бухорий ривояти).

Иброҳим алайҳиссаломнинг: **“Парвардигоро, уларнинг орасига ўзларидан бўлган, уларга оятларингни тиловат қилиб берадиган, Китоб ва ҳикматни (Қуръон ва ҳадисни) ўргатадиган ва уларни поклайдиган бир пайғамбарни юбор...”** (Бақара сураси, 129-оят) дуолари орадан 20 асрдан ортиқ вақт ўтгач,

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам сиймоларида ижобат бўлди.

Набий алайҳиссаломнинг дуолари ижобат бўлгани ҳақидаги хабарлар мутавотирдир.

Ҳузайфа розияллоҳу анҳу: “Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир одамнинг ҳаққига дуо қилсалар, дуолари унинг фарзанди ва фарзандининг фарзандига ҳам етиб борар эди”, деган (Имом Табароний ривояти).

“Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Исомни Умар розияллоҳу анҳу ёки Абу Жаҳл билан азиз этилишини сўраб дуо қилганлар. Ҳазрат Умар розияллоҳу анҳу ҳидоятга келиши билан Исом азиз бўлди”. Ибн Масъуд розияллоҳу анҳу айтади: “Умар мусулмон бўлганидан сўнг азиз бўлдик” (Имом Бухорий ривояти).

Зайтун

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Али розияллоҳу анҳунинг ҳаққига **“Раббим уни иссиқдан ҳам, совуқдан ҳам асра”**, деб дуо қилганлар. Шу боис Али розияллоҳу анҳу қишда ёзнинг, ёзда қишнинг либосини кийиб юрар эдилар. У кишига на иссиқ, на совуқ таъсир қиларди» (Имом Ибн Можжа ривояти).

Пайғамбаримиз алайҳиссалом Абдурахмон ибн Авф розияллоҳу анҳунинг топганига барака беришини сўраб дуо қилганлар. У зотнинг топганига шу даражада барака ёғилдики, “Тошни кўтарсам ҳам, тагидан тилла чиқишига ишониб қолгандим”, дейди Абдурахмон ибн Авф розияллоҳу анҳу.

Бу каби дуолар ижобатини солиҳ инсонлар ҳаётида ҳам учратамиз.

Имом Байҳақий ривоят қилади: «Бир куни Аҳмад ибн Ҳанбалнинг зиёратига бир йигит келиб: “Эй Аҳмад ибн Ҳанбал, онамнинг ҳаққига шифо сўраб Аллоҳга дуо қилинг. У йигирма йилдан бери юролмайди”, деди. Йигитнинг гапларини эшитиб, Аҳмад ибн Ҳанбалнинг қаттиқ жаҳли чиқди. Йигитга: “У бизнинг дуо қилишимизга эмас, у бизнинг ҳаққимизга дуо қилишига кўпроқ муҳтожмиз”, деди. Сўнг Аллоҳ таолога юзланиб, йигитнинг онаси ҳаққига шифо сўраб дуо қилди. Йигит уйига онасининг олдига қайтди ва уйга кириш учун эшикни тақиллатди. Йигирма йилдан бери юролмайдиган онаси ўз оёқлари билан юриб чиқиб: “Эй ўғлим, Аллоҳ менга шифо берди”, дея уни кутиб олди» (Ибн Касир, “ал-Бидая ва ан-Ниҳая”).

Ибодатнинг илиги бўлган дуони кўп қилайлик. Чунки Расулуллоҳ алайҳиссалом: **“Аллоҳга дуодан кўра мукаррамроқ нарса йўқ”**, деганлар (Имом Термизий ривояти).

Мавжуда НУРИДДИНОВА
тайёрлади.

“У сизлар учун ўша (сув) билан (турли) экинларни, зайтун, хурмо, узум ва барча меваларни ундирур. Албатта, бунда тафаккур қиладиган кишилар учун аломот бордир” (Наҳл сураси, 11-оят).

“Зайтун мойини истеъмол қилиб, сочингиз ва терингизга суртинг, чунки у муборақ дарахтдандир” (Имом Термизий ривояти).

Қуръони каримда зикр қилинган экинлардан бири бу – зайтундир. Зайтун тўйимли ва мазали мева ҳисобланади. Юртимизда зайтун истеъмол қилиш, афсуски, оммалашмаган. Лекин унинг фойдаларини билиб олсангиз, кундалик таомномангиздан жой олиши аниқ.

1. Зайтун овқат ҳазм қилишда ёрдам беради, ич қотишининг олдини олади.

2. Зайтун қон томирларидаги ортиқча холестеринни камайтиради.

3. Зайтунни мунтазам ейиш қон босимини меъёрида ушлаб туради ва гипертонияга қарши воситадир.

4. Зайтунда кўп бўлган Е витамини соч ва тирноқлар учун фойдалидир.

5. Турли саратонлардан ҳимоя қилади.

6. Асаб тизимига ижобий таъсир кўрсатади ва тинчлантирувчи хусусиятга эга.

7. Ҳар куни зайтун ва унинг ёғини истеъмол қилган одамларнинг хотираси кучли бўлади. Паришонхотирлик ва қалтироқ касаллиги ривожланиш хавфи камаяди.

8. Жигар касалликлари ва гематоманинг олдини олади.

9. Темир моддасига бойлиги сабаб анемия касаллигига қарши курашади.

10. Иммунитетни оширади ва инфекцияларнинг ривожланиш хавфини камайтиради.

11. Зайтун таркибидаги А витамини кўзни равшанлаштиради ва кўришда нуқсон бор инсонларга самарали эканлиги аниқланган.

12. Зайтун мойи тери учун энг яхши ёшартирувчи воситалардан бири бўлиб, у терини озиқлантиради, турли доғлардан ва тўқималар шикастланишидан ҳимоя қилади.

Хожа Аҳмад ЯССАВИЙ

ҚУДРАТНОМАИ СУЛТОНУЛ ОРИФИН

*Манзума**

Қодирим¹ қудрат билан бизни азиз жон айлади,
Ҳамд(ун) лиллоҳ, жон бериб,
жон бирла иймон айлади².

Аввал ул, ки Ҳақ яратти барча оламдин бурун,
Мустафонинг нурини хуршиди тобон айлади.

Аршу Күрсийни яротиб, қилди нурини аён,
Зоҳир айлаб қудратини етти кайвон³ айлади.

Ҳақ таоло амр қилди “Сажда қил Одамға!” деб,
“Барчадин Одам шараф(ли)” деб

Тангри фармон айлади.

Ул, ки бўйунсунмади бир Тангрининг фармониға,
Солди тавқи лаънатни, они шайтон айлади.

Турлук алвон қилди Холиқ махлуқин қудрат билан,
Бирга берди ақли куллини⁴, бирни ҳайвон⁵ айлади.

Бирни қилди масхи олам⁶ суратин ўқуз⁷ қилиб,
Шукри беҳад, ўзга қилмай, бизни инсон айлади.

Қудрати бирлан тафовут қилди инсон бандасин,
Бирни қилди кофир-у, бирни мусулмон айлади.

Меҳрибон Парвардигорим ризқ-рўзни ҳам бериб,
Нозу неъматлар бериб, кўп лутфу эҳсон айлади.

“Йўхрижул ҳаййа...”⁸ оятин, эй мусулмонлар, ўқунг,
Сурати бежон ичинда бир тирик жон айлади.

Кўрсатиб турлук ажойиб Қодирим қудрат билан,
Тоғу денгизлар яротиб ҳар тараф гон айлади⁹.

Оқузул шармаларини¹⁰, ёғдуруб ёмғурларин,
Ундуруб турлук чечаклар, чўлни гулистон айлади.

Тўрт юзу қирқ тўрт дарё Ер юзунда оқузул,
Барчасин бир кулл¹¹ қўшуб, баҳри уммон айлади.

Кечани кундуз қилибон ҳам тақи¹² кундузни кеча,
Гунбаздор зақни¹³, кўрунг, чархи карвон айлади.

Анбиёларни яратти даъвати иймон учун,
Ҳақ йўлинда барчани мўмин-мусулмон айлади.

Ҳар на меҳнат тегди, сўрунг¹⁴, анбиё қилди сабр,
Ранжу меҳнатни аларға шоду хандон айлади.

Ҳақ таоло Мустафони барчадин ортуқ қилиб,
Икки оламнинг чароғи – нури ирфон айлади.

Чорёри босафони соқийи Кавсар қилиб,
Осий-жофий¹⁵ умматға роҳати жон айлади.

Эй, биҳамди-Ллоҳ, ки бўлдуқ ул Муҳаммад уммати,
Мушқил эрди ҳолимиз, Ҳақ бизга осон айлади.

Эй мусулмонлар, эштинг, анбиёлар қиссасин,
Ҳақ йўлинда барчаси жонини қурбон айлади.

Минг йил қилди насиҳат қавмиға Нўҳ набий,
“Ло тазар...”¹⁶ деб амр этти, ғарқи тўфон айлади.

Сақлади нори балодин ул Халилulloҳни,
Намруд ўтини анга Қодир гулистон айлади.

Кўрди Иброҳим тушинда Тангридин фармон бўлуб,
Тангри фармонин тутуб, ўғлини қурбон айлади.

Ҳазрати Яъқуб пайғамбар фироқ ўти билан,
Саксон йил зор йиғлаб, байти ларзон айлади.

Юсуфи сиддиқ неча йил заҳмати зиндон чекиб,
Оқибат берди нажоте, Мисрға хон айлади.

Сақлади Мусо набийни баҳри Нил гирдобиди,
Тобутини маҳд¹⁷ қилди, доми Фиръовн¹⁸ айлади.

Қудрат бирла, келмагин¹⁹ ул Худованди карим,
Жонсизлар²⁰, деб ойируб²¹, они жўйон айлади.

Ҳазрати Аййуб тортти балолар дардини,
Сабр қилди, Ҳақ анинг дардиға дармон айлади.

Улки Закарийо пайғамбар – Тангрининг зокир қули,
Арра келди бошина, зикрини “Раҳмон” айлади.

Тангрининг қўрқунчидин Яҳё пайғамбар зор-зор
Йиғлар эрди тинмайин – кўз ёшини қон айлади.

Анбиё ва авлиё тортти балолар дун аро,
Дунёни мўмин қулиға чоҳи зиндон айлади.

Анбиёларнинг насиби бўлди дунё меҳнати,
Чун азалдин ҳукми андоғ – Тангри фармон айлади.

Билмади ул носазолар²² анбиёлар қадрини,
Ҳақ таоло ул гуруҳни кўру нодон айлади.

Жону жонворни яратти жумласин тасбеҳ²³ учун,
Дунёни кўҳна работ, элни карвон айлади.

Баъзилар дунё менинг деб даъво қилди Тангрига,
Қаҳр бирла Ҳақ они ер бирла яксон айлади.

Биравга берди молу мулк соҳиби неъмат қилиб,
Бирни қилди хору зор-у, бирни ҳайрон айлади.

Молу мулкинга қувониб, хожа мағрур²⁴ ўлмағил,
Бу ўлум кўб хожанинг мулкани вайрон айлади.

Бахту давлат ҳеч кишига қилмади ҳаргиз вафо,
Давлат ўлди²⁵ дунёда ҳар кимки эҳсон айлади.

Барча ҳечдур, эй биродар, охират фикрини қил,
Одам ўғли неча кун дунёда меҳмон айлади.

Аҳмади мискин, кел эмди, тавба бирла йўлга кир,
Тавба қилгон бандасин Жаннатда султон айлади.

* Манбаларда Хожа Аҳмад Яссавийга нисбат берилган.

¹ Қодир Аллоҳим.

(жонсиздан)...”

² Ато қилди.

⁹ Ҳар томонга ёйди.

³ Етти қават.

¹⁰ Шаршараларини.

⁴ Мукаммал, соғлом ақл.

¹¹ Комил.

⁵ От, сигир, кўй...

¹² Яна, тагин.

⁶ Оламда қабих суратли.

¹³ Осмон, фалак.

⁷ Хўкиз.

¹⁴ Яъни, сўрангиз.

⁸ “Жонлини чиқарур

¹⁵ Исёнкор, жафоли.

¹⁶ Яъни, “Қўрқма!”

¹⁷ Бешиқ.

¹⁸ Фиръавнга тузук.

¹⁹ Оқиб келишини.

²⁰ Бечоралар.

²¹ Ғамхўрлик қилиб.

²² Иймонсиз кимсалар.

²³ Яъни, зикруллоҳ.

²⁴ Кибрли бой.

²⁵ Саодатли бўлди.

Табдил этиб, луғат тузувчи:

Баҳриддин УМУРЗОҚОВ

Абдулхай Носир 1946 йилда Тошкент шаҳрида туғилган. Тошкент давлат университетини битирган. Йигирмадан ортик шеърий тўплам муаллифи.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими. Ўзбекистон ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

Гоҳ бўлиб солиҳ

Аллоҳим, розиман,
Яшадим улуғ,
Гоҳ бўлиб қози ман,
Гоҳ бўлиб солиҳ.

Меҳрингни бериб-да
Жоним олганинг –
Қаҳримни териб-да,
Ёним олганинг –

Шарафлар тилаб-да,
Рост эрур холос.
Бошимни силаб-да:
«Айлагин ихлос...»

Ҳа, поклаб кўнглимни,
Иймон бутладим.
Йўқлаб-да ўнгимни,
Уфқим қутладим.

Аллоҳим, розиман,
Яшадим улуғ,
Гоҳ бўлиб қози ман,
Гоҳ бўлиб солиҳ.

Тупроқ эканмиз-да, яралган гилдан,
Чангланиб қоламиз гоҳи-гоҳида.
Қаҳрлар чиққандай бўлади тилдан,
Аммо меҳрлар бор кўнгил боғида.

Ўйлайман, доғ бўлмай бу тоза ойна,
Офтобнинг нурлари тушиб, пок бўлса.
Қўрқитиб тоғ-тошда, дил ёнган сийна,
Кирланиб қолмаса, доим оқ бўлса.

Тилни қилич десам, югурик экан,
Бошимга балолар ёғилди тағин.
Адолат – ғазабга айланган тикан,
Нишлари қадалиб бўғилдим тағин.

Тўғри сўз айтганга отсалар ўқин,
Темир қўрғонларга кишанлаб, чорлаб –
Ҳақиқат – юракда чакнаган чақин,
Қаҳрга айланар нишондай порлаб.

Яхшилар

Бокарамнинг фазлидан
Ҳар дам умидвор яхшилар.
Айлар ибодат меҳрини
Айлаб изҳор яхшилар,
Эл ичра қилгай яхшилик
Гарчи бисёр яхшилар.
Бўлгай риё деб ҳеч қачон
Этмас ошкор яхшилар.
Динимизда силаи раҳм
Айламоқ вожиб амал,
Йўқлаб қариндошлар дилин
Шод этурлар ҳар маҳал
Меҳри дарё, бағри уммон
Хулку одоби гўзал,
Инсонлар ичра шул сабаб
Серхаридор яхшилар.
Ночор кишилар ҳолидан
Доимо олгай хабар
Қайтармагай ҳеч ноумид
Не сўраб ким келса гар,
Ҳар қандайин кунларда

Юрт жонига оро кирар,
Камтар, ширинсўз, жонкуяр
Элга даркор яхшилар.
Мақтар уларни алқабон
Кексаю ёш басма-бас
Ҳар жойда эштурлар, вале
Зарра парво айламас.
Тангридан ажрин кутиб,
Айлаб тавалло ҳар нафас
Ихлос билан қилгай амал
Ул вафодор яхшилар.
Бу аҳдга содиқ қулларин
Қодир Аллоҳ сийлабон,
Икки дунёда сира
Кам бўлмагайлар ҳеч қачон.
Ёздинг юракдан, Ҳайдаро,
Мисралар келди равон,
Завқ олса, бас, бўлди оқиб
Энди ашъор, яхшилар.

Ҳайдарали АБДУЛЛАЕВ,
Марғилон шаҳри

Гуноҳларим ёндирмоқ бўлдим,
Ўрлаб кетса гулханлар кўкка.
Аршга тойим елдирмоқ бўлдим,
Дуч келмасам, бас, дедим ўққа.

Янграб кетса муқаддас Калом,
Тинглаб-тинглаб толмасам бўлди.
Гуноҳларим ёндирмай тамом,
Ярим йўлда қолмасам бўлди.

Абдулхай НОСИР,
Тошкент шаҳри

Йўлдаман

Зикринг билан уйғокдир қалбим,
Истиғфордан толмайди лабим.
Ўткинчи бу синовли дунё,
Ҳақ йўлингдан айирма, Раббим.

Сарсар кездим сўқмоқларида,
Юзим чайдим ирмоқларида.
Шайтон пойлар ҳар ёқларида,
Ҳақ йўлингдан айирма, Раббим.

Сенга жаҳд-ла интилмоқдаман,
Гоҳи тойиб йиқилмоқдаман,
Нафси енгиб, қул қилмоқдаман,
Ҳақ йўлингдан айирма, Раббим.

Тўғри йўлдан оғмасам, қани,
Ҳаётимдан топсайдим маъни.
Елкамда зил охират ғами,
Ҳақ йўлингдан айирма, Раббим.

Хорлик қанотин паст тут

Ёлғизнинг ёри Аллоҳ,
Ўзидан сўра паноҳ.
Силаи раҳмни бил,
Зулмкор бўлма ногоҳ.

Савобга тўймас мўмин,
Унутар тун оромин.
Зикр тушмас тилидан,
Ҳалоллаб ер таомин.

Пайғамбарга дўст тутин,
Савоб қилсанг қил бутун.
Саҳобаларга эргаш –
Ибрат билгин ҳаётин.

Қуръон ояти тилда,
Муҳаббат бўлсин дилда.
“Хорлик қанотин паст тут”,
Қадр топарсан элда.

Равшан ИСҲОҚОВ,
Тошкент шаҳри

Ҳаёт-мамот масаласи

Илгари болалар эсини танигунча алла эшитарди. Аллада гўзал туйғулар куйланади. Ўзимиз гувоҳмиз, алла эшитиб катта бўлган бола ҳар жиҳатдан тўқис улғаяди. Алланинг ўзига хос жозиба, таровати бўлиб, мурғакнинг қалбига яхшиликни сингдиради.

Афсуски, бугун болаларга алла айтиш ўрнига қўл телефон, телевизор пультаини бериб қўйяпмиз. Бундан фарзандларимиз ҳам азият чекапти.

Болага икки-уч ёшидаёқ қисқа-қисқа ибратли ҳикояларни ўқиб бериш – кони фойда. Уни ўқишга, илм олишга, теран фикрлашга ўргатади. Ота-боболаримиз, момоларимиз шундай қилишган. Энди-чи, тўғриси, оиладаги мутолаа удумидан узоқлашиб кетдик. Аммо сўнгги йилларда давлатимиз раҳбарининг алоҳида эътибори туфайли ёшлар ўртасида китобхонлик маданияти янада равнақ топмоқда. Китоб ўқиган шарафланмоқда, рағбатлантирилмоқда. Масалан, “Зукко китобхон”, “Ёш китобхон”, “Энг китобхон оила” каби кўрик-танловлар ўтказиляпти. Энг билимдон ёшларимизга эса қимматбаҳо буюмлар ва ҳатто автомобиль совға қилинмоқда.

Албатта, ота-оналаримиз болаларнинг таълим-тарбияси билан янада қаттиқроқ шуғулланишлари шарт. Баъзан ойнаи жаҳонда кўриб қоламан, ёш йигитлар турли безориликлар, жиноятлар қилишмоқда. Уларнинг қабих ишларга қўл уришига нима сабаб бўлмоқда? Албатта, тарбия масаласига жиддий эътибор қаратмаётганимиз туфайли шундай бўлмоқда. Бежиз Абдулла Авлоний бобомиз: **“Тарбия биз учун ё ҳаёт – ё мамот, ё нажот – ё ҳалокат, ё саодат – ё фалокат масаласидир”**, дея таъкидламаган.

Агар фарзандга мурғаклик давриданок ҳалол ҳаром, яхши-ёмон, катталарни ҳурмат, кичикларни иззат қилишдек халқимизнинг минг йиллик қадриятларини қулоғига қуйиб борса, албатта, яхши инсон бўлиб улғаяди.

Ўз ўрнида фарзанд катта бўлгач, ота-онаси олдида ҳам бир талай бурч ва вазифалари бўлади. Уларни астойдил адо этиш фарзандни саодатга етаклайди. Жумладан, ўғил-қиз ота-онасига умрбўйи яхшилик қилиши лозим.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай марҳамат қилдилар: **«Ким ота-онасига яхшилик қилса, унга “Тубо” бўлади, Аллоҳ унинг умрини зиёда қилади»** (Имом Абу Яъло ва Имом Табароний ривояти).

Ҳадисдаги “тубо” сўзини уламолар жаннат ва яхшилик маъноларида деганлар. Яъни ота-онасига яхшилик қилган фарзанд охиратда жаннат билан мукофотланади. Бундай солиҳ фарзанднинг умри баракага тўлади.

Айниқса, ота-она кексалик ёшига етганида, уларга яхшилик қилиш динимизда муҳим амаллардан саналади.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадиси шарифда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дедилар: **«Бурни ерга ишқалансин, бурни ерга ишқалансин, бурни ерга ишқалансин»**. “Ким (нинг бурни ерга ишқалсин), эй Аллоҳнинг Расули?” дейилди. У зот: **“Кекса ота-онасининг бири ёки ҳар иккаласи (билан бирга яшаш бахти)га эришган, сўнгра жаннатга кирмаган кимса(нинг бурни ерга ишқалсин)”**, дедилар» (Имом Муслим ривояти).

Фарзанд ота-онасини улуғлаш, уларга итоат этиш, дуоларини олиб юришдек буюк бахтдан маҳрум бўлмаслиги зарур. Бу ҳурмат ва эҳтиром уни бу дунёда ҳам, охиратда ҳам азиз ва муқаррам қилади.

Матлуба ҳожи она ОЧИЛОВА

Амир Темур бобомизнинг “Темур тузуклари” асарини мутолаа қилиш асносида Ислом дини равнақига ўз ҳиссаларини қўшган буюк алломаларнинг деярли ҳаммаси намозхонлар бемалол ибодат қилишлари учун қулай шарт-шароит яратиб берганига амин бўлдим. Шу мақсадда биз тасмачиликлар ҳам эзгу ниятлар билан масжидимизни кенгайтиришга бел боғладик.

Тасмачиликларга тухфа

Кишлоғимиздаги масжид мазҳаббошимиз Имоми Аъзам раҳматуллоҳи алайҳ номига қўйилган – “Абу Ҳанифа”. Жоменинг биринчи биноси милодий 1880 йили қурилган. Тасмачидаги бу масжид тумандаги энг йирик жомелардан бўлган. Мустақиллик арафасида, яъни 1990 йилда имом-хатиб Абдурахмон домла Ҳаққулов бошчилигида оқсоқоллар билан кенгашиб каттароқ, яъни бўйи ва эни 9 метр, айвони 3 метр бўлган масжид қурилади. 2003–2005 йилларда Бахтиёр Турсунов (Аллоҳ раҳмат қилсин) раҳбарлигида унинг ҳовлиси, ҳужра ва таҳоратхонаси кенгайтирилади.

Намозхонлар сони ортиши туфайли масжидимиз жамоатга торлик қилиб қолди. Чунки бу маърифат масканига Олтин-обод, Ёву, Навандак қишлоқларидан ва қўшни Каттақўрғон туманидаги 4 та қишлоқдан ҳам намозхонлар кела бошлашди. Жума ва иккала ҳайит намозларида нафақат хонақоҳ, балки ҳовли ҳам танглик қилиб қолди. Шунинг ҳисобга олиб, 2021 йил ўрталарида масжид имом-хатиби Қадриддин Сағдинов, имом ноиби Тошмамат ҳожи Жамолов, мутавалли Азизбек Турсунов, тафтиш ҳайъати аъзолари Сирожиддин ҳожи Нарзуллаев, Сирожиддин Ўрозов, Собир ҳожи Раззоқов

ҳамда қишлоқ оқсоқоллари билан маслаҳатлашиб, янги масжид қуришга киришдик.

Масжиднинг янги биноси бўйи 24 метр, эни 18 метр, баландлиги (гумбази билан қўшиб ҳисоблаганда) 14,5 метр бўлиб, бир вақтнинг ўзида 1000 нафар намозхон ибодат қила олади.

Ҳамжихатлик ва бардамликда қилган ишларимиз натижасида масжидимизнинг янги биноси икки ярим йилда қуриб битказилди. Ҳашар кунлари нафақат қишлоқдошларимиз, балки қўшни қишлоқлар аҳолиси ҳам фаол иштирок этиб, ўзбек халқининг ҳамжихатлигини намоён этишди.

Тасмачи қишлоғининг файзи бўлган нуроний отахонлар – Нодир бобо Муродов, Абдулаҳад бобо Тожиев, Болиқул бобо Холмўминов, Нарзулла бобо Жамолов, Аллоҳқул бобо Умаров, уста Мардон бобо Саидмуродов, Ойдин бобо Мирзанов, Эргаш Сафаров, Низомиддин Сафаров, Маматқул Нодиров каби марҳум инсонлар масжидни ҳар жиҳатдан обод қилишган эди.

Бугун уларнинг хайрли ишларини Сирожиддин ҳожи Нарзуллаев, Музаффар Барноев, Асра Нормуродов, Шукур Мамадиёров, Муҳаммадсолиҳ Алланазаров, Илмиямин Камолов, Алишер Алимов каби намозхонлар давом эттиришмоқда.

Дарвоқе, Тасмачи элининг жонкуярлари, Аллоҳнинг уйи ходимлари Нодир бобо Муродов ва у кишининг ўғли Маматқул Нодиров айнан масжидда Аллоҳ таолога омонатларини топширгани чинакам саодатдир. Чунки Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам қиёмат куни Аллоҳ таоло етти тоифа инсонни Ўз соясига (Аршининг сояси) олишини айтганлар. Улардан учинчиси қалби масжид билан боғланган кишидир (*Имом Бухорий ривояти*).

Аллоҳ таоло Ўз байтининг обод бўлишини насиб этсин.

Абдукарим ТўРАЕВ,
Хатирчи тумани

Тарихи Муҳаммадий

УҲУД ҒАЗОТИ

Расулуллоҳ ўзлари бўлсалар, шул куни энг оғир ишларни ўтказдилар. Ҳар қандоқ одам кўтаролмаслик даражада қаттиқ яраландилар. Шундоқ бўлса ҳам, бу қийинчиликларга чидам кўрсатиб, душманга қарши турдилар. Бу қилишлари бўлса, келгуси кунларда ибрат олгудек бир ишни умматларига қолдириш эди.

Яна шундай қизгин уруш бўлиб турган чоғда Қурайш раисларидан Убай ибн Халаф деган киши “Энди Муҳаммад қаён қочиб қутула олади?” деб Расулуллоҳ устига от қўйди.

– Агар шул куни Муҳаммад мандин қутулур бўлса, ман дунёда тирик тура олмагайман, – деб қилич кўтариб ҳужум қилмоқчи бўлди. Буни кўрган саҳобалардин бир нечалари унинг олдини тўсиб, қарши чиқдилар. Анда Расулуллоҳ:

– Ҳой, уни тўсманглар, яқинроқ келсун, – дедилар. У ҳам оғзига келганини айтиб, қиличин кўтариб, чопқали келмоқда эди. Расулуллоҳга етишига бир-икки найза бўйи қолган чоғда ёнларида турган Ҳорис ибн Симма деган саҳоба тутиб турган қисқа найзани анинг қўлидан олиб, ёмон ниятда келаётган душманни етгунча қўймай, ул сари отдилар. Найза етиб, унинг бўйинини бир оз яралади. Аммо қон оқизгудек яраси йўқ эди. Лекин унинг оғриғига чидай олмай орқага қайтди. Борган сари оғриқ ошиб, чидолмай бақиргани турди. Буни кўрган бошқа йўлдошлари ани зонглиқ (масхара) қилдилар:

– Сенинг бўйинингга тушган бу яра агар бизнинг кўзимизга тушар бўлса, биз ани эран (писанд) қилмас эдик. Юрагинг йўқ, ўзинг бўш киши экансан, – деб анга кулдилар. Анда ул айтди:

– Лот-Уззо [бутлар] ҳаққи, агар менинг бу олган ярамнинг дардини Рабаи, Музар (арабларнинг улуғ қабилалари – муаллиф; “Зодул-маод”да “Зул-Мажоз” дейилган) халқи тақсим қилиб олур бўлсалар, бунинг таъсиридан барчалари ўлур эдилар. Энди мен нечук бундан тирик қолгайман? – деди. Бу киши Расулуллоҳнинг энг қаттиқ

душманларидан бири эди. Пайғамбаримиз Макка шаҳрида турган чоғларида ул ҳар қачон Расулуллоҳни кўрар бўлса, айтур эдики:

– Эй Муҳаммад, менинг бир арғумоқ отим бор. Ҳар куни ўн қадоқдин ортиқроқ ем егизиб, уни тоблаб турибман. Шу от устида сени бир куни чопиб ўлдиргайман, – дер эди. Анда Расулуллоҳ унинг сўзига қарши:

– Сен мени ўлдира олмагайсан, иншоаллоҳ, мен сени ўлдиргайман, – деган эдилар¹.

Пайғамбаримизнинг шул айтган сўзларини Аллоҳ таоло ёлғон қилмай, чинга чиқарди. Шунинг билан Қурайш аскарлари Уҳуд урушидан қайтишларида Макка ва Мадина оралиғи – Сариф деган жойгача жон талашиб, бўкириб келди. Шу ерга келганда жон берди. Расулуллоҳ умрлари бўйи қилган ғазотлари ичида, илгари-кейин бўлиб, шу бир кишини ўлдирдилар. Ўз қўллари билан ўлдирганлари ёлғиз шу киши эди. Пайғамбаримиз айтдилар: – Инсонлар ичида ўлгандин сўнггра энг қаттиқ азоб тортувчи кимарса – пайғамбарни ўлдиргувчи ёки пайғамбар қўлидан ўлгувчи киши бўлур. Бунинг сабаби шулдурки, ҳар бир пайғамбар ўз умматига ота-онасидан ҳам меҳрибонроқдур. Шунинг учун Аллоҳ таоло Пайғамбаримиз ҳақларида шу оятни туширди:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ
حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

“Лақад жаакум, росулум мин ан-фусикум, азизун алайҳи мо аниттум, ҳарийсун алайкум бил-муъминийна роуфур-раҳийм” [Тавба, 9/128]. Маъноси: “Аллоҳ амри билан ўзинглардан азиз бир киши сизларга пайғамбар бўлиб келди. Сизларнинг оғир юкинглари, меҳнат-машаққатларинг анинг устига юкланди. Ул пайғамбар сизларга бек омроқ (меҳрибон)дур. Бутун дунё халқи Исломи динини қабул қилар бўлсалар – анинг энг ортиқ тилағи шулдур, яъни мўминларга меҳрибон, аларга раҳмлик, яхшилик қилувчи”, демақдир.

Энди билмоқ керакким, “Азиз”, “Рауф”, “Раҳим” – бу учови эрса, Аллоҳ таолонинг сифатларидандур.

Чунки Қуръони каримда:

إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَّءُوفٌ رَحِيمٌ

“Инналлоҳа бинноси ларауфур-рахим” оятини келтирди [Ҳаж, 22/65]. Маъноси: *“Албатта, Аллоҳ таоло одамларга меҳрибондур, раҳм қилгувчидур”*, демақдур.

Пайғамбаримизнинг ҳақларида ҳам:

بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

“Бил-муъминийна роуфур-рахим”, деб Аллоҳ таоло Пайғамбаримизни Ўз исми-сифатлари билан атади. Бошқа ҳеч бир пайғамбарни бу сифати билан атамағон эди. Энди шундоқ улуғ, меҳрибон, шафқатли пайғамбар бир инсонни ўлдирур эрса, ундин сира яхшилик кутмаганини билдирур. Шунинг учун Пайғамбаримиз айтдилар:

– Бир кимса пайғамбарни ўлдирган бўлса ёки пайғамбар тарафидан ўлдирилган бўлса, бундай одам гўрга кўмилгандан бошлаб қиёмат бўлгунча тўхтовсиз гўр азобини кўргай².

Яна бу урушда душман баҳодирларидан Ибн Қамиъа деган бир киши бор эди. Уруш қилиб турган чоғда пайт пойлаб Расулуллоҳ устиларига бирданига от қўйди. Қилич бўйи яқинлашиб келиб,

خذها وأنا بن قمنة

“... Ҳузҳо ва ана Ибн Қамиъа” деб муборак бўйинларига бир қилич урди. Бошларига кийган дубулға чилтарини³ қилич кесиб ўтолмаган бўлса ҳам, қаттиқ урилгандан қилич солмоғи билан бирор ой миқдори муборак бўйинлари оғриб юрди. Қилич урар чоғида *“Қамиъа ўғлидурман, ол бу қилични!”* деб чопган эди. Унинг бу сўзига қарши Пайғамбаримиз:

أَفَمَنْكَ اللَّهُ وَجْهَكَ

«Ақмаакаллоҳу важҳака!» яъни *“Аллоҳ юзингни хор қилсин!”* дедилар⁴.

Шунинг билан уруш тарқалгандин сўнгра бу киши ўз уйига қайтди. Ўзи эрса араб кўчманчилари – аъробийлардин эди. Уйига боргач, хотини айтди:

– Уч кундан бери қўйларимиз тўпи билан ўтлоққа чиқиб йўқолди. Аларни излаб юриб, тополмай чарчадик, – деди. Бунга англаб ул ўзи қўйларини изламакка отланди. Айланиб юриб қараса, йироқдин тоғ

бошида бир қора кўринди. *“Қўй бўлгайми?”* деб тоғ устига чиқди. Яқинлашганда пайқаб қараса, ул кўринган қора ўзининг қўй-қўчқори экандур. *“Ҳай жонивор, ме-ни таниб турганга ўхшайди”*, деб яқинига келиши билан кўкрагига бир сузиб эрди, тоғдин учиб, юмалаганича чала ўлик бўлиб тоғ тагига тушди. Мугизлари қайтарилган катта бир тоғ такаси пойлаб тургандек тай-ёр турмиш эди. Чала ўлик бўлиб тушган кишини сузишга бошлади. Аллоҳдин амр бўлгандек, юзидан бошқа жойини сузмас эди. Тошдин-тошга суриб юриб, унинг юзини киши жиркангудек қилиб эзиб ташлади. Расулуллоҳ бунинг ҳақида *“Юзингни Аллоҳ хор қилсун”*, деган эдилар, кўп узоқ ўтмай Аллоҳ бу сўзни чинга чиқариб, шу хорлик билан ўлди.

Яна бу урушда Расулуллоҳга кўпроқ қасд қилиб, душманчилик қилгувчилардан бири мадиналик Абу Омир Роҳиб эди. Роҳибнинг маъноси *“обид”* демақдур. Расулуллоҳ буни *“Фосиқ”* деб атамиш эдилар. Аслида бу киши мадиналик ансор саҳобалар уруғидан эди. Иймон бунга насиб бўлмагач, олди-га келган шундоқ улуғ неъматдин ўз ихтиёри билан қуруқ қолди. Чунки Мадина мунофиқларининг икки раислари бор эди. Бириси Омир Фосиқ, иккинчиси – Абдуллоҳ ибн Убай. Расулуллоҳ Мадинага келганларидан кейин Ислоом масаласи қўзғалиб, улар раисликдан ажрадилар. Халқнинг булар билан иши бўлмай қолди. Ана шу кундин бошлаб, буларнинг ҳасад томирлари қўзғалди. Абадий давлатни фоний дунёга сотдилар. Шамчироқ гавҳарини кўр бўлиб, қора тошга айирбош қилдилар. Биринчиси эрса, Ислоом ривожини кўриб, чидаб туролмай, эллик жонга яқин бутун оиласи билан Маккага кўчиб бориб, Қурайш мушрикларига қўшилди.

Алихонтўра СОҒУНИЙнинг

*“Тарихи Муҳаммадий” асари*дан

Давоми бор...

¹ Ибн Ҳишом. Сийра, 2/84.

² Байҳақий. Шуъабул-имон, т. 10, 288-бет.

³ Ҳалқачалардан ясалган тўр.

⁴ Куртубий. Ал-Эълом, т. 1, 369-бет; Абул-раззоқ. Мусаннаф, т. 5, 290-бет, 9648-ҳадис.

Бепоеён чўллар, кенг яйловлар ўлкаси

Африканинг марказида жойлашган Чад давлати қадимий маданият ўчоғидир. Бу диёр ўзига хос чўллари, воҳалари ва кенг яйловлари билан кишилар эътиборини тортади. Иқлими иссиқ ва ёгингарчилик деярли кузатилмайди.

Бу ўлка этник гуруҳлар, тиллар ва анъаналар маркази бўлиб, бой маданий хилма-хилликка эга. Аҳолисининг олтмиш фоизи мусулмон. Чад халқи самимий ва меҳмондўстдир.

Ислон динининг бу диёрга кириб келиши саҳоба Уқба ибн Нофий розияллоҳу анҳу номи билан боғлиқ. У халифа Умар розияллоҳу анҳу ҳукмронлиги даврида Ливия, Тунис, Жазоир ва Марокаш каби мамлакатларни фатҳ қилган. Унинг авлодлари ҳозир ҳам Чадда истиқомат қилади.

Бу диёрда Ислоннинг кенг тарқалишига IX асрда Шимолий Африкадан келган араб ва бербер (Африка қабиласи) савдогарлари сабабчи бўлган. Кейинчалик Канем-Борну империяси минтақага Ислоннинг ёйилишида муҳим роль ўйнади.

Чадликлар тижорат мақсадида турли мусулмон мамлакатларида бўлиб, у ернинг яшаш тарзи, маданияти, зироатчилиги, савдо-сотиқ, дин ишларини ва бошқа илмларни эгаллашга киришдилар.

Чадликлар одатда ота-она, фарзандлар ва бир нечта яқин қариндошлари билан биргаликда яшайдилар. Уларнинг урфига кўра, оилада барча масъулият ўғил фарзанд бўйнида. У оиланинг шаъни ва хавфсизлигига жавобгар саналади.

Чорвачилик чадликларнинг асосий даромад манбаидир. Уларнинг уй-жойлари асосан чодирлар ва қамишлардан ясалади. Бу бир ҳудуддан бошқа ҳудудга кўчишда қулайдир. Мамлакатнинг жанубий қисмида аҳоли деҳқончилик билан машғул. Унумдор ерлар асосан воҳаларда жойлашгани боис бу ер аҳолиси ўтроқлашган.

Шунингдек, чадликлар тажрибали савдогардир. Улар Марказий Африка мамлакатлари билан чорва моллари, мева, саб-

завотлар ва қимматбаҳо тошлар савдосини кенг йўлга қўйган.

Жанубдаги оилалар одатда яқин қариндошлари – опа-сингиллари ва ака-укалари билан битта том остида яшайдилар. Уйлар шунга яраша катта қилиб бунёд этилади. Ҳар бир оила аъзосининг шахсий хонаси бўлади. Қизиғи, катталар бир дастурхон атрофига йиғилмайдилар. Эркаклар ва аёллар алоҳида овқатланишади.

Чадликлар миллий анъаналарни ва удумларни эъзозловчи халқ. Шимолий минтақаларда диний маросимлар тўлиқ адо этилади. Жанубдаги баъзи қабилалар суҳбатдошнинг кўзига қарашни одобсизлик деб билишади. Овқатни доим ўнг қўл билан ейдилар. Чап қўлда овқатланиш уят ҳисобланади. Меҳмонларга совға улашиш улар учун одатга айланган.

Мамлакат бўйлаб бой маданий мерос ва диний услубларни уйғунлаштирган кўплаб иншооту масжидларда бежирим ишланган наққошлик асарларини кўриш мумкин. Чад пойтахти Нжамена шаҳридаги “Буюк масжид” шаҳарнинг бош жомесидир.

Чадда диний ва дунёвий таълим берувчи мактаблар ҳамда араб тилини ўрганиш марказлари бор. Бу таълим муассасалари керакли билимларни ва миллий-маданий қадриятларни асраб-авайлашда, уларни келажак авлодга етказишда муҳим аҳамият касб этади.

Шоҳрух УБАЙДУЛЛАЕВ